

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Poradenství pro oběti trestných činů

Bakalářská práce

Autor: Pavel Nykl

Studijní program: B6731 – Sociální politika a sociální práce

Obor: SPB – Sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. Et Mgr. Daniel Štěpánek, Ph.D.

Hradec Králové, 2020

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Zadání bakalářské práce

Autor:	Pavel Nykl
Studium:	U1624
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce
Název bakalářské práce:	Poradenství pro oběti trestných činů
Název bakalářské práce AJ:	Consultancy for victims of punishable action

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Vymezení pojmů, popis poradenské činnosti, domácí násilí, psychika a prožívání oběti domácího násilí, Strategie: empirický kvalitativní výzkum, Technika: analýza individuálních rozhovorů, Metoda: hloubkový rozhovor

PROCHÁZKA A SPOL. Teorie a praxe poradenské psychologie. Praha: GRADA, 2014 ŠPATENKOVÁ, NADĚŽDA A ŠEVČÍK, DRAHOMÍR. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: PORTÁL, 2011 VODÁČKOVÁ, DANIELA. Krizová intervence. Praha: PORTÁL, 2012

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Daniel Štěpánek, Ph.D.
Oponent:	prof. PhDr. Jana Levická, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	17.5.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Nové Pace dne 10. 9. 2020

Poděkování

Touto cestou upřímně děkuji Mgr. Et Mgr. Danielu Štěpánkovi, Ph.D. za ochotu a čas, který mi věnoval při zpracovávání této bakalářské práce. Jsem mu zavázán za odborné vedení práce.

Anotace

NYKL, Pavel. *Poradenství pro oběti trestných činů*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 78 s. Bakalářská práce.

Nejdříve je třeba zmínit, že i když se tato bakalářská práce nazývá *Poradenství pro oběti trestných činů*, zaměřuje se hlavně na problematiku domácího násilí. Smyslem této bakalářské práce je právě ukázat závažnost domácího násilí se všemi jejími druhy. V bakalářské práci je rozebíráno poradenství a všechny kroky, které předchází poradenské činnosti. Je zde zvýrazněn pohled na poradenství jako proces s jednotlivými etapami. V oblasti domácího násilí jsou zde zvýrazněny projevy domácího násilí a jeho druhy, včetně častého a nepříliš známého kybernetického násilí. Je zde rozebrána situace týraných žen, jejich smýšlení a postavení v pozici oběti domácího násilí. Rozebíráme zde postavení jak oběti, tak násilníka. Důležitá je také část, která se zaměřuje na poskytnutí pomoci oběti. V praktické části je proveden empirický kvalitativní výzkum. Analyzuje se zde několik individuálních rozhovorů se sociálními pracovníci. Data získaná výzkumem vedou k dosažení hlavního cíle bakalářské práce.

Klíčová slova: trestný čin, poradenství, domácí násilí, domácí týrání, empirický kvalitativní výzkum

Annotation

NYKL, Pavel. *Consultancy for victims of punishable action*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020, 78 pp. Bachelor Degree Thesis.

First, it should be noted that although this bachelor's thesis is called Counselling for Crime Victims, it focuses mainly on the issue of domestic violence. The purpose of this bachelor's thesis is to show the seriousness of domestic violence with all its types. The bachelor's thesis analyses counselling and all the steps that precede counselling activities. The view of counselling as a process with individual stages is highlighted here. In the area of domestic violence are highlighted signs of domestic violence and its types, including frequent and not very well-known cyber violence. The thesis also analyses the situation of abused women, their thinking and position as victims of domestic violence. We discuss the position of both, the victim, and the offender. The part that focuses on helping the victim is also important. In the practical part, empirical qualitative research is performed. Several individual interviews with social workers are analyzed here. The data obtained by the research lead to the achievement of the main goal of the bachelor thesis.

Keywords: crime, criminal act, counselling, domestic violence, domestic abuse, empirical qualitative research

Obsah

Úvod	9
1. Teoretická část.....	11
1.1 Základní pojmy	11
1.1.1 Oběť trestného činu	11
1.1.2 Trestný čin	11
1.1.3 Poškozený.....	12
1.1.4 Viktimizace	12
1.1.5 Viktimologie.....	12
1.2 Poradenství.....	12
1.2.1 Etapový model poradenského procesu podle Drydena (2008):	13
1.2.1.1 Zapojení	13
1.2.1.2 Zkoumání	14
1.2.1.3 Kognitivně-prožitkové porozumění	14
1.2.1.4 Změna podložená kognitivně-prožitkovým porozuměním.....	14
1.2.1.5 Propracování	14
1.2.1.6 Zakončení	14
1.3 Metody práce s klientem.....	15
1.3.1 Informace	15
1.3.2 Distribuce	15
1.3.3 Klarifikace	15
1.3.4 Ventilace.....	16
1.3.5 Povzbuzení.....	16
1.3.6 Interpretace.....	17
1.3.7 Trénink.....	17
1.4 Domácí násilí	17
1.4.1 Znaky domácího násilí	18
1.4.2 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím	19
1.4.2.1 Charakteristika týrané ženy.....	19
1.4.2.2 Situace týraných žen.....	21
1.5 Pomoc obětem domácího násilí	23
1.5.1 Právní pomoc.....	23
1.5.1.1 Právní předpisy	23
1.5.1.2 Základní znaky výlučné péče	24
1.5.2 Intervenční pomoc	25
1.5.2.1 Možnosti pomoci – strategie pracovníka:	26
1.5.2.2 Příklady některých vhodných otázek:.....	26
1.5.2.3 Příklady doporučení klientovi při opuštění domova:	27
1.5.2.4 Průběh trestního řízení.....	29
1.5.2.5 Vědomosti krizového pracovníka o právech a povinnostech poškozeného.....	30
1.5.2.6 Co by ještě měly oběti domácího násilí vědět	31
1.6 Shrnutí teoretické části	32

2 Praktická část	33
2.1 Problematika sociálního výzkumu	33
2.1.1 Definice sociálního výzkumu	33
2.1.2 Definice empirického výzkumu	36
2.1.3 Struktura výzkumu	37
2.1.4 Strategie výzkumu	37
2.2. Definování hlavního a dílčích výzkumných cílů	38
2.3. Transformační tabulka	38
2.4. Strategie výzkumu	41
2.5 Formulování výzkumného předpokladu	41
2.6. Výběr komunikačních partnerů	41
2.7. Realizace výzkumu	42
2.8. Analýza odpovědí komunikačních partnerů	42
2.9. Interpretace výsledků a jednotlivých dílčích cílů	52
2.10. Shrnutí výsledků výzkumu a dosažení hlavního cíle	55
Závěr	57
Použité zdroje	58

Úvod

„Nelze rozumět, pokud není snaha, ochota, vůle a schopnost porozumět.“ (autor)

Cílem této bakalářské práce je seznámit se blíže s problematikou domácího násilí v kontextu otázky, **proč se oběti domácího násilí nedokážou vymanit z vlivu násilnického partnera.** Téma bakalářské práce by mělo upozornit širší veřejnost, a hlavně ženy na tento problém, který bývá často přehlížen a není mu věnována dostatečná pozornost.

Téma práce je zaměřeno na domácí násilí z toho důvodu, protože je vnímáno jako jeden z nejrozšířenějších a nejčastějších problémů. Nejčastějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy, proto je téma práce primárně zaměřeno na tuto genderovou skupinu. Muž jako oběť se zajisté také objevuje, není to ale tak časté, jako u žen.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Cílem **teoretické** části je seznámit se s odbornou literaturou, která byla doporučena pracovníky organizace Nomia, z.ú. Hradec Králové a která se týká tématu bakalářské práce. Dále se seznámit i s dalšími odbornými publikacemi, které byly vydány a jež se vztahují k tématu pomoci obětem domácího násilí.

Cílem postupného zpracování teoretické části je seznámení se s dosud napsanými teoriemi k danému tématu a hledat potencionální „prázdná místa“ v odpovědích na podstatné otázky.

Cílem **praktické** části bude provedení empirického kvalitativního výzkumu. Impulsem pro realizaci výzkumu na zvolené téma **„Poradenství pro oběti trestných činů“** byla osobní zkušenost, získaná v rámci souvislé praxe studijního oboru sociální práce. Cenným zdrojem informací a poznatků týkajících se problematiky pomoci obětem domácího násilí, byly konzultace a odborná spolupráce s pracovníky organizace Nomia, z.ú. Hradec Králové, poradny pro oběti násilí a trestné činnosti. Z důvodu zájmu o práci s touto cílovou skupinou v budoucnu a díky snaze seznámit se s profesionálním přístupem sociálních pracovníků k obětem domácího násilí, bude zahájen empirický kvalitativní výzkum na zvolené téma.

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit, na kolik mají pracovníci sociálních služeb povědomí o tom, proč se oběti domácího násilí nedokážou vymanit z vlivu násilnického partnera.

Pro empirický kvalitativní výzkum byla úmyslně zvolena technika individuálních rozhovorů. Neboť to, do jaké hloubky komunikační partner přemýšlí nad smyslem a významem otázky, jak přemýšlí nad dalšími souvislostmi, dává předpoklad tomu, jakým způsobem pravděpodobně přistupuje k posouzení situace klientky.

Tyto rozhovory by měly vést k pochopení, jak dalece a do jaké hloubky vnímají problém domácího násilí sociální pracovníci, kteří se pohybují v oblasti pomoci obětem domácího násilí. Jak daný problém řeší a jak ho reflektují. Stěžejní informací je, jak pracovníci přemýšlejí o možných příčinách domácího násilí, jak přemýšlejí o vlivu a působení násilníka a prostředí na život oběti a zejména o tom, jak samotná oběť vnímá osobu násilníka.

Hlavní výzkumný cíl bude pomocí transformační tabulky převeden na jednotlivé **dílčí cíle**. Z těchto dílčích cílů budou formulovány konkrétní **tazatelské otázky**, které přinesou odpovědi na jednotlivé dílčí cíle. Vyhodnocením odpovědi na jednotlivé dílčí cíle bude dosaženo odpovědi na **hlavní cíl výzkumu** a současně **hlavní cíl práce**.

Prvním dílčím výzkumným cílem je zjistit, jak pracovníci sociálních služeb vnímají negativní dopady násilnického vztahu na život oběti.

Druhým dílčím výzkumným cílem je zjistit, jak si poradit se vzájemnou fixací.

Třetím dílčím výzkumným cílem je zjistit, jak si poradit s dopady vlivu násilníka na oběť.

Čtvrtým dílčím výzkumným cílem je zjistit, jak vypadá sociální práce s oběťmi domácího násilí.

V úvodu praktické části bude krátce popsána problematika empirického kvalitativního výzkumu.

V závěru praktické části bude zhodnocen průběh získání a zpracování dat, ze kterých bude odvozena odpověď na to, zda bylo dosaženo hlavního výzkumného cíle.

Bakalářská práce bude zpracována s úmyslem inspirovat pracovníky v oboru sociální práce, kteří se stýkají a pracují s oběťmi domácího násilí. V této práci jde především o to uvědomit si, jak důležité a zásadní je přistupovat k situaci klientky komplexně, tedy posuzovat ji nejen z pohledu jednotlivce, ale i z pohledu prostředí, vztahů mezi nimi a v kontextu dalších souvislostí.

1. Teoretická část

1.1 Základní pojmy

1.1.1 Oběť trestného činu

Jedná se o osobu, jež je ohrožena porušením práva, zničena nebo poškozena. Jedná se také o fyzickou osobu, která pod tíhou trestného činu utrpěla újmu na majetku, životě, zdraví nebo jiných právech (Sochůrek, 2013). Pod pojmem primární oběť si lze představit ty aktéry trestného činu, kteří jsou často samotným skutkem nejvíce zasaženi, hlavně zcela bezprostředně (Velikovská, 2016). Podle Čírtkové (2014), znásilnění předchází často úzké vztahy mezi budoucím pachatelem a jeho obětí. Některé oběti dokonce svým chováním bezděčně vybízejí k vlastní viktimizaci.

Podle Čírtkové (Čírtková, 2014) lze rozlišit šest typů obětí:

1. Kompletně nevinná oběť
2. Naivní oběť: bezděčně, nevědomky udělá něco, co zvyšuje pravděpodobnost, že bude viktimizována
3. Riziková, dobrovolná oběť: svým životním stylem například drogově závislé prostitutky se vystavuje riziku viktimizace
4. Provokující oběť: začne, vyprovokuje nebezpečnou situaci, ale končí v ní nakonec jako poražená, proto nese větší morální zavinění než pachatel
5. Participující, spoluvinná oběť: oběť je původně pachatelem či agresorem, ale kvůli okolnostem dojde k její viktimizaci (příkladem je lupič přistižený a zastřelený majitelem)
6. Simulující, falešná oběť: svou viktimizaci pouze předstírá

1.1.2 Trestný čin

„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“ (Jelínek, 2017, s. 126). Podle autora musí být splněny současně dvě podmínky. První podmínkou je protiprávnost. Druhou podmínkou jsou formální znaky trestného činu (Jelínek, 2017).

1.1.3 Poškozený

Jedná se o osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo se jedná o tu osobu, na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil (Sochůrek, 2013).

1.1.4 Viktimizace

(Sochůrek, 2013, s. 11) popisuje viktimizaci jako proces, kterým se potenciální oběť přemění v oběť skutečnou.

1.1.5 Viktimologie

Sochůrek popisuje viktimologii jako nauku o oběti, jejímž předmětem je zkoumání osobnosti, chování a prožívání člověka, který se stal nebo se považuje za oběť trestného činu nebo jiné události, která mu způsobila újmu fyzickou, psychickou, materiální nebo společenskou (Sochůrek, 2013, s. 11).

„Viktimologie zkoumá viktimizaci včetně vztahů mezi obětí a pachatelem, interakci mezi obětí a systémem trestní justice (...) vztahy mezi oběťmi a jinými společenskými skupinami a institucemi, jako jsou média, podniky a sociální hnutí“ (Sochůrek, 2013, s. 11).

1.2 Poradenství

Charakteristika poradenství se zakládá na vztahu mezi klientem a poradcem. Hlavním cílem je pomoc a podpora. Úlohou poradce je snaha podpořit růst, rozvoj, zralost a lepší uplatnění klienta, aby se úspěšně orientoval ve světě a vyrovnával se se životem (Procházka, a další, 2014, s.13).

„(...) poradenství lze vymezit jako proces, při kterém profesionál poskytuje druhému člověku ve vztahu partnerské spolupráce při řešení problému rady, informace, vedení a podporu přiměřeně k životní situaci člověka a jeho životním cílům a potřebám tak, aby se zlepšila schopnost jedince se ve své životní situaci orientovat a na základě využití vlastních sil a zdrojů okolí ji co nejlépe řešit nebo přijmout, včetně přijetí odpovědnosti za důsledky rozhodnutí“ (Procházka, a další, 2014, s. 13).

K prvnímu kontaktu dochází přes e-mail nebo telefon. Jeho cílem je ubezpečit klienta, vybudovat si u něho důvěru a naději, že společně zvládnou rozeznat jeho problém. Nalézt vhodnou formu podpory, kterou společně s ním budou hledat. Najít pro něho vhodnou službu. Procházka (2014) klade důraz na to, že v případě telefonického kontaktu by se poradce měl představit jménem a názvem instituce, aby klient věděl, zda se správně dovolal. Poradce dál zjišťuje zadání – tedy důvod proč klient volá, s jakým typem problému se na poradce obrací (Procházka, a další, 2014). Takto může poradce zjistit, zda klient spadá do cílové skupiny. Pokud nespadá do cílové skupiny, může mu být doporučena jiná instituce nebo odborník. Pokud klient spadá do cílové skupiny, měl by se potenciální klient během prvního kontaktu dozvědět:

- Jak dlouho bude trvat konzultace, čas setkání (úvodní setkání 60–90 min., párové setkání 90-120 minut) je vhodné uvádět jak začátek, tak konec setkání
- Cenu služby
- Kdo se mu bude věnovat
- Kde je daná služba poskytována

Poradce by se měl od klienta dozvědět:

- Kdo přijde, zda klient sám nebo v doprovodu
- Kontakt na klienta

První konzultace by měla být uskutečněna co možná nejdříve. Nejpozději do čtrnácti dnů od prvního kontaktu. První kontakt je nejdůležitější, protože se na něm staví další spolupráce. Hlavním cílem poradenského procesu je pomoci klientovi pochopit a vyřešit problémy vlastními silami a také, aby dovršil jistého psychického růstu (Procházka, a další, 2014). Etapový model poradenského procesu má šest etap – zapojení, zkoumání, kognitivně prožitkové porozumění, změna podložená kognitivně prožitkovým porozuměním, propracování, zakončení (Dryden, 2008).

1.2.1 Etapový model poradenského procesu podle Drydena (2008):

1.2.1.1 Zapojení

Pracovník bere klienta jako žadatele, který má spoustu otázek. Tyto otázky je třeba zodpovědět, nebo se už klient nevrátí. Klient by měl pochopit, jak poradenství probíhá a jestli mu to pomůže, tak jak si představuje. Například otázkou: „Je pomoc, kterou mi nabízí poradce tou pomocí, kterou

potřebuji?“ Klient hodnotí, jak se k němu pracovník chová. Například klade si otázku: „Budu s poradcem dobře vycházet a je on tím nejlepším člověkem, který mi může pomoci?“

1.2.1.2 Zkoumání

Pracovník vytvoří dobré ovzduší, aby mu klient řekl, proč vyhledal poradenství. Pracovník vybízí klienta k tomu, aby mluvil svým vlastním stylem. Pracovník vyjádří porozumění a empatii. Pracovník povzbudí klienta ke zkoumání problémů na vnitřní úrovni. Pracovník přizpůsobí průběh zkoumání klientovi.

1.2.1.3 Kognitivně-prožitkové porozumění

Smyslem sebezkoumání je umožnit nový pohled na druhé, na svět, a hlavně na sebe, ne pouze ve vztahu k problémům, kvůli kterým klient přišel. Porozumění musí mít jak kognitivní, tak emočně prožitkovou složku.

1.2.1.4 Změna podložená kognitivně-prožitkovým porozuměním

Je potřeba, aby klient uměl z kognitivně-prožitkového porozumění těžit a změnil se. Klient je vybízen k řádnému plnění dohodnutých behaviorálních úkolů v období mezi sezeními. Je věnován dostatečný čas na sjednávání úkolů a na jejich kontrolu při následujícím sezení.

1.2.1.5 Propracování

To, co se klient naučí, si nezobecní automaticky. Klienti většinou potřebují pomoc, aby přenesli to, co se naučili v jedné oblasti do oblastí příbuzných, a to je hlavním úkolem poradců v procesu propracování. Jakmile klienti učiní v poradenství pokrok, mohou se v jejich dalším vývoji objevit krize. Nejdůležitější je pomoci klientům, aby se poučili z pádu tak, aby neupadli do zvýšené zranitelnosti. A dále jim pomoci předvídat pád tak, aby se naučili zvládat příslušné faktory ještě dříve, než k pádu dojde. Důležité je pomoci klientům identifikovat to, co by se dalo pojmenovat jako rizikové faktory, tj. faktory, na něž jsou klienti zvláště citliví. Posledním úkolem poradce během procesu propracování je pomoci klientům, aby se každý stal sám sobě poradcem.

1.2.1.6 Zakončení

Ukončení poradenského vztahu bývá pro klienta těžkým obdobím. Ukončení je třeba věnovat patřičný čas a pomoci klientům řešit a zpracovat pocity ohledně ukončení poradenského vztahu, obzvláště, když je konec definitivní.

1.3 Metody práce s klientem

Poradenství disponuje širokou paletou různých metod a postupů, například:

1.3.1 Informace

Klienti často do poradny přicházejí pro určité informace a poznatky, které by jim měly pomoci orientovat se v problému a hledat přiměřené řešení. Informační charakter mívají právní konzultace, konzultace z oblasti sociálního zabezpečení, všechny údaje týkající se kvantity, frekvence určitých jevů atd. (Gabura, a další, 1995).

1.3.2 Distribuce

Pokud k poradci přijdou klienti, jejichž problémy nespádají do jeho profesionální kompetence, odešle tyto klienty k pracovníkovi poradny, který disponuje kapacitou odborně pomoci s těmito problémy. Do poradny však přicházejí i klienti, jejichž problém není možné řešit v poradně. Tyto klienty sociální pracovníce anebo poradce distribuuje do instituce či zařízení, které je kompetentní pro řešení uvedených problémů a disponuje účinnými prostředky pomoci. (Gabura, a další, 1995).

1.3.3 Klarifikace

Klarifikace je proces, v rámci kterého si poradce a klient objasňují různé aspekty prezentovaného problému. Problém, s kterým klient přichází do poradny, často připomíná ledovec plující v moři. Nejprve se mluví o tom, co vidí klient i poradce – malou část ledovce nad hladinou. Oba však tuší, že pod hladinou je ta větší část ledovce, která bývá podstatnější pro řešení prezentovaného problému. Podhladinová část je součástí klientova podvědomí či nevědomí. Poradce může poměrně rychle zjistit na základě svých odborných znalostí mnohé o ponořené části problému. Nezdrženlivý poradce v roli experta bude sám příliš rychle direktivně klarifikovat klientovi, o co vlastně v problému jde. Pokud klient není na takovou klarifikaci připravený, může ho vystrašit, odradit, podráždit, anebo se bude bránit jejímu přijetí. Proto je užitečnější, pokud poradce sám brilantně neklarifikuje, ale vede klienta k tomu, aby si sám objasnil základní rámec problému, krystalizoval pro sebe vztahy a pocity, odlišil podstatné od nepodstatného, hledal příčiny toho, co se stalo. V tomto procesu poradce působí podpůrně, sumarizuje klientovu práci, povzbuzuje ho, motivuje pro hledání dalších alternativ. Někdy se v procesu klarifikace objeví takzvaný “aha efekt“, klient pochopí pro něho doteď skryté základní schéma problému a metody racionálně orientovaného poradenství a jeho podstatou je rozumová analýza problému anebo situace (Gabura, a další, 1995).

1.3.4 Ventilace

Mnozí klienti přicházejí do poradny proto, aby mohli s někým mluvit o svých těžkostech a problémech. Ve svém okolí nemají nikoho, komu by se mohli svěřit s tím, co prožívají a jaké problémy je trápí. Často v nich přežívá poselství z dětství, že člověk si nemá stěžovat jiným se svými problémy, nemá zatěžovat svoje okolí, má se s problémy vyrovnat sám. Jiní klienti zase zaplavují okolí svými problémy a stížnostmi tak, že ostatní je už odmítají poslouchat. Proto v poradci hledají člověka, který jim poskytne prostor na vypovídání se a s porozuměním je vyslechne. Ventilační konzultace pomáhá klientovi zbavit se nahromaděného napětí, úzkosti, umožňuje mu mluvit o těžkostech a problémech bez obav ze zesměšňování, shazování a nepochopení. Některým klientům ventilace úplně postačí a nepotřebují (často ani nechtějí) jinou poradenskou intervenci. Vyprávěním o problému sníží svoji tenzi, uklidní se a na další poradenskou pomoc rezignují. Jejich základní strategie není vlastně orientovaná na řešení problému, ale na abreakci, po které zase na čas vydrží neřešenou zátěžovou situaci, která je sice problémová, ale na druhé straně jim přináší i určité často jasně neuvědomované zisky. Platí to zejména o klientech se syndromem “nemůžu žít s, nemůžu žít bez“, o klientech, kteří mají obavy před něčím novým, neznámým, a proto radši volí život ve známé nepohodě, jako kdyby riskovali krok do neznáma. I při práci s běžnou klientelou je ventilace velmi užitečná, protože když klient dostane ze sebe všechnu nespokojenost, zlost, zklamání, vytvoří tím prostor pro konstruktivní poradenskou práci (Gabura, a další, 1995).

1.3.5 Povzbuzení

Klienti často přicházejí do poradny s nejistotou, v tenzi (napětí), nevědí, co je v poradně očekává, jak je bude akceptovat poradce. Proto je důležité, aby poradce hned v iniciální fázi klienta povzbudil, ocenil to, že klient přišel do poradny, ujistil ho, že jeho problém budou spolu v poradně řešit. Zejména mlčenlivější klienty poradce povzbuzuje, aby víc mluvili o prezentovaném problému, o svém prožívání v poradně, ale i s partnery, kterých se problém týká. Specifickou skupinou jsou klienti, kteří mají problémy mluvit s partnerem o problémech erotiky a sexuality. Rozhovor s poradcem pro ně bývá “cvičením“, kde si často poprvé zformulují problém, nazvou ho pravým jménem, odváží se o něm mluvit a povzbuzení tím, že to dokázali v poradně, se o to mohou pokusit s člověkem, který se podílí na jejich problémech. Podobně poradce povzbuzuje klienty, aby s partnery mluvily o svých pocitech a svém prožívání (Gabura, a další, 1995).

1.3.6 Interpretace

Gabura a další (1995) zmiňuje, že v určité fázi procesu přestává být poradce celkem pasivním a aktivně doplňuje chybějící souvislosti, které doteď zůstávaly klientovi skryté. V klasickém freudiánském přístupu jde o odhalování různých skrytých přání a blokujících zákazů, které nemá ve vědomí. Například, klient měl velmi protektivní matku, která ho neustále invalidizovala na neschopnou bytost bez vlastního názoru a vlastní vůle. Držela ho v silné závislosti. V období pěti let se klient pokusil s matkou bojovat, ve svých představách a fantaziích se různými způsoby zbavoval svoji matky, ale vylekal se svých skrytých přání, proto začal matku akceptovat a přizpůsobil se jejím potřebám. Když se navzdory silným protestům svoji matky oženil, přenesly se jeho problémy do jeho manželství. Ambivalentně kolísal mezi láskou a nenávisí, ale výbuchy jeho zlosti a násilí byly pro partnerku ohrožující. Partnerka, ale ani on sám tomuto chování nerozuměl, protože nemělo reálnou příčinu v konkrétní nespokojenosti. Jeho záchvaty hněvu přicházely neočekávaně a on je svoji vůlí nedokázal zvládat. V určité fázi poradenské práce poradce interpretoval klientovi jeho chování jako přenos nenávisi k svoji matce, kterou si nikdy naplno nedovolil nenávidět. Svoji partnerku, která pro něj představuje objekt “zlé matky“ (tak ji v záchvatu zlosti a abúzu oslovoval), také obviňoval i když k tomu neměl žádné racionální argumenty.

1.3.7 Trénink

Jeho hlavními složkami jsou učení, opakování a nácvik. Tréninkem v oblasti klinické práce rozumíme odstraňování symptomů poruchy, například při fobiích postupné odbourávání strachu. Klient, který se bojí přejít přes otevřené prostranství, se učí nejprve pohybovat po jeho okrajích s doprovodem známých lidí, postupně se vzdaluje od pevných zdí a přibližuje se do centra náměstí, chodí stále větší úseky, až nakonec přejde náměstí nejprve s jinými lidmi, později sám s postupným minimalizováním strachu (Gabura, a další, 1995).

1.4 Domácí násilí

Pojem násilí v rodině lze vymezit „(...) jako bezprávně vymezenou nadvládu některého člena rodiny nad jiným členem, resp. členy“ (Špatenková, a další, 2011, s. 23). Nejčastějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy, ovšem obětí domácího násilí může být i muž. Násilí, ke kterému v partnerském vztahu dochází, většinou nemá dopad pouze na týraného partnera, nepříjemné dopady může mít i na děti a jiné lidi, kteří byli svědky domácího násilí (Špatenková, a další, 2011). Domácí násilí je nebezpečné v tom, že se obětí může stát kdokoli v rodině. Domácí násilí je tedy

násilím, jež probíhá mezi lidmi, kteří sdílí společnou domácnost, a nezáleží na tom, zda jsou spojeni příbuzenskými vztahy. Tato definice odlišuje domácí násilí od násilí v rodině. Je to násilí, které se objevuje doma – v zázemí (opora, základna) angažovaných osob, čímž se razantně odlišuje od násilí páchaného na ulici, v práci, ve škole apod. (Špatenková, a další, 2011)

Pod pojmem domácí násilí si lze představit zpravidla týrání a násilné jednání, které se odehrává mezi osobami blízkými, které žijí spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu (Čech, a další, 2011). Oběť je vystavena neustálému strachu a nejistotě, čímž agresor oslabuje její psychickou rovnováhu. Jedná se o nejrozšířenější násilí na světě. Většina veřejnosti považuje toto násilí za soukromé. Veřejnost ho proto často toleruje a podceňuje. Za domácí násilí můžeme považovat veškeré násilí v domácnosti. Za násilí v rodině můžeme tedy považovat kterékoliv jednání či zanedbání, které negativně působí nebo zraňuje oběť, poškozují její psychickou rovnováhu a nedotknutelnost, poškozují vývoj její osobnosti nebo omezuje svobodu (Špatenková, a další, 2011).

1.4.1 Znaky domácího násilí

Vždy, když v rodině dojde k násilné nepříjemné události, nemusí se vždy jednat o domácí násilí. Aby šlo o domácí násilí, musí se naplnit čtyři definiční znaky. Když se některý ze znaků nenaplní, zvažujeme jinou podobu rodinného problému. Nejspíš ale bude chybějící znak doplněn a proces odstartován (Špatenková, a další, 2011). Aliance proti domácímu násilí definuje základní znaky domácího násilí takto:

Opakování a dlouhodobost – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek (Špatenková, a další, 2011).

Eskalace – od urážek se stupňuje k psychickému snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestním činům ohrožujícím zdraví a život (Špatenková, a další, 2011).

Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné - domácí násilí nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají (Špatenková a další, 2011).

Neveřejnost - „(...) *probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly*“ (Špatenková a další, 2011, s. 38).

Za důležitý znak lze také považovat rozlišení rolí na osobu ohroženou a násilnou. Nesouměrnost vztahu mezi oběma aktéry se projevuje tak, že jeden z partnerů trvale zastává roli ohrožené osoby a druhý roli násilné osoby (agresora, tyrana). Pokud se role střídají, partneři se napadají vzájemně, jedná se o jinou podobu partnerského násilí (Špatenková a další, 2011).

1.4.2 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím

Nelze přesně určit celkový obraz, charakter ženské oběti a to proto, že obětí se může teoreticky stát každá žena. Přitom vůbec nezáleží na tom, kolik ženě je let nebo jakého vzdělání dosáhla. Nezáleží ani na sociálním postavení. Důvod, proč se dospělá žena stane obětí, můžeme vidět už v dětství (Čech, a další, 2011). Žena se může v dospělosti snáze sama stát také obětí násilí, pokud byla v dětství sama vystavena týrání nebo byla svědkem týrání matky agresivním partnerem. Byla svědkem násilí tak často, že tento vzorec chování převzala a nyní se domnívá, že je to normální způsob chování (Čech, a další, 2011). K domácímu násilí dochází nejvíce mezi mužem a ženou v partnerských vzájemných vztazích: manžel-manželka, druh-družka, partner-partnerka, bývalí manželé či partneři (Špatenková a další, 2011).

Život ve společném bytě umožňuje to, aby se násilí odehrávalo prakticky kdykoliv. Často toto domácí násilí nejde jen tak objevit (Špatenková a další, 2011).

„Pokud by přece jen někdo násilné chování vůči ženě zaregistroval, ženy obvykle násilníka omlouvají, připisují to špatné náladě, hněvu, alkoholu, únavě, nebo projev násilí minimalizují, bagatelizují (zlehčovat) či popírají (Ne, to jsem se jen bouchla tuhle v kuchyni, jsem strašně nešikovná...)“ (Špatenková, a další, 2011, s. 91).

1.4.2.1 Charakteristika týrané ženy

Nejvíce se objevuje tvrzení, že týrané ženy mají nízkou úroveň sebeúcty. Myslí si, že si takové zacházení zaslouží a mohou vnímat vinu kvůli svým pochybnostem. Žena si například vyčítá, že

měla udělat teplou večeři, že neměla připálit kotletu, že špatně vychovala děti, protože měly nechat tatínka po náročném pracovním dni odpočívat, že se hlučně smála na návštěvě u přátel.

Zde je dokonce sestaven typicky ženský portrét týrané ženské oběti (Špatenková, a další, 2011).

- Setkává se se silným pocitem viny a myslí si, že si násilí, se kterým se setkala, si zaslouží. („*Je to moje chyba*“)
- Obhazuje násilné chování svého partnera. Dává to za vinu špatné náladě nebo špatnými zkušenostmi, kterými si partner prošel v práci, nebo také jako dopad silně negativních prožitků z dětství.
- Pociťuje stud, když se musí svěřovat se svými zážitky spojených s tím, jak a jakým způsobem s ní násilný muž nakládá (jedná)
- Domnívá se, že situaci nelze nijak vyřešit, i přesto, že už vůbec nezvládá násilné chování svého partnera
- Je velmi citově závislá na svém násilném muži – nedokáže žít bez něho, ani s ním
- Partner ji finančně drží v závislosti na něm a jeho vydělávání
- Snaží se využívat sex, jako pomůcku k udržení tělesného vztahu se svým násilným partnerem
- Snadno se podřizuje partnerovi a poslouchá ho
- Snadno uvěří tomu, že se jednalo o poslední mlácení, se kterým se setkala, neústupně věří tomu, že se její násilný muž „zlepší“
- Společenské vazby a kontakty, které udržuje, jsou minimální
- Je vyděšená
- Setkává se s pocity beznaděje, bezcennosti a bezmoci (Špatenková, a další, 2011).

Ženy mají podobně jako násilníci „dvojitou tvář“ – ve světě ukazují tu hezčí, ve skutečnosti ale doma zažívají peklo. Lidem, kteří se příliš neangažují se mohou často jevit jako pasivní. Ve skutečnosti musí být velice silné, aby přežily peklo, ve kterém žijí. V roli oběti nejsou jen tichá, spíše bojácná děvčata. Jsou také často ohroženy ženy osobité, mimo rodinný systém aktivní, pracovně úspěšné, sebevědomé. Jsou také často ohroženy ženy, které patří mezi sebevědomé ženy. Užívají pracovních úspěchů, jsou aktivní i mimo svůj rodinný život a jsou osobité. I pro ně platí, že se stydí hledat odbornou pomoc. Kladou si otázky typu: „*Copak můžu já psychologka jít někam do poradny jako klientka a jen tak jednoduše někomu říct, že mě můj manžel bije?! Copak by mi někdo věřil, že mě můj muž mlátí? Vždyť je to uznávaný lékař. Co se stane s mými dětmi? Usmrtí mě?*“

Kam mám jít? Co na to řeknou moji blízcí? Budou mi věřit? Co se se mnou stane? Co se bude dít, když mě naleznou?“ (Špatenková a další, 2011).

Vždy je důležité posuzovat každou ženu jako jedinečnou osobu s respektem k její odlišnosti a nechylovat se k obvyklému posouzení, že každá týraná žena je stejná.

1.4.2.2 Situace týraných žen

V minulosti se situace těchto žen téměř nedala řešit. Ze strany veřejnosti se objevilo nepochopení, nedůvěra, zlehčování u policie, na úřadech, u lékaře a také u přátel a příbuzných. Důvodem byly zakořeněné mýty o domácím násilí. Bylo také málo informací o dané problematice. Mohla za to také neznalost o tom, jak se ženy chovají a prožívají domácí násilí a také, jak se k problému domácího násilí stavět a jak ho řešit (Špatenková a další, 2011).

„Rozhodnutí ženy, ať už je jakékoli, musí pracovníci v pomáhajících profesích respektovat, a to i tehdy, pokud se žena rozhodne situaci zásadně neřešit a setrvat v bludném kruhu domácího násilí i nadále“ (Špatenková a další, 2011, s. 93). Rozhodnutí ženy může u pracovníka vyvolávat zklamání z marně odvedené práce. Stejně tak se pracovník může obávat o život ženy a také o její zdraví. Může se setkat s nepochopením vůči ní. Ale každopádně to pracovník musí přijmout a nenechat se odradit (Špatenková a další, 2011). „Musí zůstat pozitivní a otevření směrem do budoucnosti“ (Špatenková a další, 2011, s. 93).

Případy, kdy jde o domácí násilí nemají nikdy jednoduché a okamžité řešení. Úplně opustit vztah trvá většinou dlouho. Žena se může pokusit odejít několikrát. Žena ztrácí odchodem mnohem více než jen vztah. Žena společně s partnerem budovala i domov, o který také přijde (musí se odstěhovat, prodat byt či dům nebo odejít do azylového zařízení, apod). A to není těžké jen pro ni, ale také pro děti, které mají. Důležité je také zmínit společné majetkoprávní a jiné závazky (Špatenková, a další, 2011). Některé ženy mají strach, že zůstanou samy. Nezvládnou pomyslet na život bez muže. Mají obavy, že žádný vztah už mít nebudou. Možná se bojí toho, že by měly vysvětlovat svým přátelům důvod proč odešly (Špatenková, a další, 2011).

„Protože ženy jako oběti domácího násilí obviňují z dané situace především samy sebe (Kdybych neudělala to nebo ono, tak...), předpokládají, že by je také druzí obviňovali“ (Špatenková, a další, 2011, s. 94). Nemají často moc velkou oporu u blízkých lidí. Setkávají se s výroky typu: „Máš, co jsi chtěla, říkali jsme ti, aby sis ho nebrala, tak si teď nestěžuj“ (...) „Jednou sis ho vzala, je to tvůj manžel a tím je to hotovo.“ Jako dopad domácího násilí si mnohé ženy o sobě, díky jejich partnerovi, myslí, že jsou „duševně nemocné“ nebo „šílené“. Může to být doprovázené poruchou

spánku, úzkostí, paniky, pocity blížící se zkázy. „Často nevidí jinou možnost, mnohé z nich nejsou po ekonomické stránce připraveny se o sebe postarat.“ (...) „Nemají žádné prostředky, finanční zdroje, dokonce ani vlastní účet, nemají zaměstnání ani praxi, jež by jim dovolila získat dobrou práci“ (Špatenková, a další, 2011, s. 94). Některé ženy, i když pracují, nemají pod kontrolou své příjmy. Jejich partneři převzou kontrolu nad jejich penězi a utrácí si je, jak chtějí. Další ženy zůstávají se svými muži kvůli dětem a jejich zabezpečení. Nechtějí je připravit o příležitosti, které rodinný život nabízí. Obzvlášť pokud muž vydělává. Uvažují způsobem: „Kluci přece nemůžou vyrůstat bez táty. Je to dobrý táta, děti ho milují“ (Špatenková a další, 2011).

Špatenková a další (2011) upozorňují, že týrané ženy se mohou ze všech sil snažit udržet iluzi „společného domova“, protože rozvod či rozchod by prožívaly jako těžké osobní selhání. Obviňují se, že jsou neschopné, že selhaly jako manželky i jako matky. Odrazovat od rozvodu je může i společenský nápor na celou rodinu, co by tomu řekli lidi. Také náboženská víra, přesvědčení typu „Co Bůh spojil, člověk nerozpoj“ je může odrazovat od rozvodu (Špatenková a další, 2011).

Na ženy bývají použity výhrůžky: „Když odejdeš, dokážu, že jsi neschopná matka, vezmu ti děti a už je nikdy neuvidíš! Zohavím tě tak, že už se na tebe v životě žádný chlap ani nepodívá! Zabiju ti toho blbýho čokla!“ (Špatenková, a další, 2011, s. 95) Po všech zkušenostech s násilníky mají ženy důvod věřit, že tak učiní (Špatenková a další, 2011). Odchod od takového partnera je skutečně nejnebezpečnějším okamžikem násilného vztahu, neboť tehdy obvykle dochází k nejzávažnějším násilným aktům, včetně pokusů o vraždu a dokonané vraždy (Špatenková a další, 2011).

První komplexní sociologické informace o fenoménu násilí v rodině v České republice přinesly průzkumy Safety Risks (Bezpečnostní rizika, 1999, 2001) a od Mezinárodního průzkumu násilí proti ženám (IVAWS, 2003) (Buriánek, a další, 2013).

Pokud budeme mluvit o fyzickém a sexuálním násilí na ženách, tak musíme zmínit, že bylo studováno jako součást kriminologických analýz v 60. až 70. letech minulého století (Pikálková a další, 2015). Důkladnější a systematictější rozbor kořenů domácího násilí však dosáhl svého vrcholu až v letech 80. a 90. V současné době je oblast partnerského násilí předmětem všeobecného zájmu kriminologů na všech úrovních a výsledky viktimizačních výzkumů týkajících se dané problematiky tvoří podstatnou součást kriminologických analýz (Pikálková a další, 2015).

Postavení obětí trestných činů se zlepšilo jak samotným zákonem o obětech trestných činů, tak rozsáhlou novelou trestního řádu, která ukládá orgánům činným v trestním řízení řadu nových

povinností (§ 2) a zlepšuje postavení osob poškozených v rámci trestního řízení (Voňková a další, 2015).

1.5. Pomoc obětem domácího násilí

Podle Ježkové (2016), je hlavním dokumentem pro problematiku domácího násilí je tzv. **Istanbulská úmluva** (Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí).

„Vymezuje násilí vůči ženám jako porušování lidských práv a forma diskriminace žen a budou se jím rozumět veškeré činy generového (vytvořené podle pravidel) násilí, jež vyústí nebo mohou vyústit ve fyzickou, sexuální, psychickou či ekonomickou újmu či strádání žen, včetně hrozeb takovými činy, donucování nebo svévolného (podle své vůle) omezování svobody, ať k nim dochází na veřejnosti, nebo v soukromí“ (Ježková, 2016). Tato definice zahrnuje nezdravý jev domácího násilí a také představuje veškeré formy násilí na ženách (Ježková, 2016). Cílem této úmluvy je minimální tolerance násilí na ženách. Je dalším stupněm k bezpečnější Evropě. Pilíři této úmluvy jsou ochrana obětí násilí, stíhání pachatelů a předcházení násilí (Křivánek, 2015).

1.5.1 Právní pomoc

1.5.1.1 Právní předpisy

V současné době ochranu žen proti jakékoli formě násilí pokrývají následující předpisy (Ježková, 2016):

Zákon č. 89/2013 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, je tam nově upraveno manželské a rodinné právo (§ 751 OZ – zde se mluví o domácím násilí a o vykázání);

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, s určením o postihu různých forem násilí na ženách;

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, (nové formy předběžných opatření proti pachatelům dopouštějícím se násilí na ženách;

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, upravuje působnost státního zastupitelství při předcházení kriminality a poskytování pomoci obětem trestné činnosti;

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů, zákon, který je průlomovým do práv obětí trestných činů;

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, upravuje vykazání, jeho průběh, lhůty, práva a povinnosti zainteresovaných osob, roli a kompetence policie a Intervenčních center;

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, stanoví působnost, práva a povinnosti Intervenčních center při poskytování pomoci obětem násilí, personální nároky na osoby pracující s oběťmi násilí atd.;

Zákon č. 56/2019 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, pokrývá ochranu dětí a rodin, které podléhají domácímu násilí; (Ježková, 2016).

Seznam zákonů znamená obrovský posun v zákonodárném uchopení problematiky násilí na ženách. (Ježková, 2016).

1.5.1.2 Základní znaky výlučné péče

- Zachování rovnosti rodičovských práv oběma rodičům.
- Styk nemusí být soudně upraven.
- Standardní styk 1x za 14 dní + jedno odpoledne v týdnu.
- Široký styk například v poměru 5 a 9 dní v časovém horizontu 14 dní a může být přidáno například ještě jedno odpoledne v druhém týdnu.
- Prázdninový styk.
- Úprava vyživovací povinnosti.

(Cízková, 2018)

1.5.2 Intervenční pomoc

„Týrání v rodině má podobu uzavřeného kruhu a začíná většinou mírnějšími projevy a nenápadně, proto je oběť ochotná i řadu let tolerovat střídání dvou vzorců chování násilníka – lásky (naděje) a strachu. Cyklus vystupňování napětí, sám akt násilí, a nakonec omluvy či svalování viny na jiné se periodicky opakují a násilí většinou násilný partner stupňuje“ (Vodáčková, 2012, s. 476).

Násilí se stupňuje od hrubého nadávání, přes stále kritizování, ponižování urážkami, zesměšnění, snížení autority a sebedůvěry. Dále také může násilník omezovat osobní svobodu oběti, ekonomicky oběť vydírat, vyhrožovat tělesným ublížením a může to pokračovat až k přímému tělesnému ublížování. Všem nám by mělo být známo, že nikdo nemůže nikoho napadat. Nemá na to totiž právo. Násilí se nikdy nedá omluvit. Všechny rozeprý se dají řešit i jinak (Vodáčková, 2012). Podle Vodáčkové (2012) jsou v rodinách jednotlivé incidenty běžné. Poradenský pracovník by měl především posilovat toleranci klientů k sobě navzájem a definovat, co je vlastně problém. Pokud ale dochází k opakování násilného chování a omlouvání pravidelně, po určitém období to zanechá trvalé následky na oběti, které se částečně projeví minimálně sebepodceňováním a ztrátou sebevědomí.

„Oběť žije v trvalém napětí a strachu i v období relativně klidném. Významný je efekt obrany. Obrana má pozitivní efekt zejména psychologický, přestože často nevede k potrestání násilného partnera, neboť okolí si na incidenty časem zvykne a sousedé i policie odmítají reagovat. Důležitou roli hrají důkazy. Jedním z úkolů pracovníka je zmapovat s klientem jeho situaci a eventuálně doporučit, jak potřebné důkazy o jeho tvrzení získat. Zákon sice stanovuje, že „opatrování důkazů je břemenem zatěžujícím orgány činné v trestním řízení“ (jinými slovy: důkazy zajišťuje vyšetřovatel), ale i sám oznamovatel má právo v průběhu trestního řízení navrhnout provedení důkazů a sám je obstarat!“ (Vodáčková, 2012, s. 476n)

Často ale dochází k tomu, že klienti přichází s tím, že byli odmítnuti. Bylo jim řečeno, že podat trestní oznámení je k ničemu, protože onen trestný čin byl spáchán v soukromí, a to mezi dvěma lidmi (Vodáčková, 2012). *„Jako důkaz by tedy (v případě nepřítomnosti svědků) sloužily zejména výpovědi oběti a násilníka a jednalo by se v podstatě o tvrzení proti tvrzení. Takový nedostatek usvědčujících důkazů pak v praxi často vede k odložení věci“ (Vodáčková, 2012, s. 477).*

Často dochází k tomu, pokud ženy přijdou na policii, protože mají obavy, že se jim něco může stát, policie je odmítne se slovy, že pokud se zatím nic nestalo, tak s tím nemohou dělat nic. Oběť je poté tak zklamaná, že po dalším incidentu, pokud jí chybí důkazy, již s tím na policii nechodí.

„Policie (ale i soudci a státní zástupci) mají povinnost přijmout a zabývat se každým oznámením občana, i když pak pro nedostatek důkazů musí být případ odložen (...)“ (Vodáčková, 2012, s. 477). Pohled, který na to zaujímá veřejnost, ale také některých odborníků, se stále značně opírá o mýty o domácím násilí, například, že domácí násilí je soukromá záležitost, že je to vina oběti, může přece odejít, nevypadá na násilníka, možná ho vyprovokovala (Vodáčková, 2012).

1.5.2.1 Možnosti pomoci – strategie pracovníka:

- Je potřeba klienta vyslechnout, nehodnotit ho a neobviňovat, a to ani náznakem.
- Je třeba postupovat v pomalém tempu, i když situace spěchá.
- Netlačit na klienta s rozhodnutím – musí se rozhodnout sám, jestli chce domácí násilí dále podporovat. Je však na místě dát důraz na stránku života a zdraví nejenom u klienta, ale i u dětí. Vždy je potřeba zásadně se řídit principem samostatnosti klienta. Pracovník by měl jen naznačit možnosti řešení a jejich dopady pro klienta. Pracovník ale sám žádnému řešení nedává přednost.
- Pomoci klientovi vyznat se v situaci a hledat společně vhodné řešení a perspektivy.
- Dát malé úkoly, povzbudit, podpořit aktivitu klienta.
- Pokud došlo k fyzickému napadení, doporučit ošetření u lékaře (doba léčby je totiž základním kritériem pro posuzování toho, zda je určitý skutek trestným činem, či zda se jedná pouze o přestupek). Můžete klientovi též poradit, jak ohlásit napadení na policii.
- Dlouhodobějším úkolem pracovníka pak může být podpora klienta až k obnovení jeho sebevědomí. To je však spíše úkol pro psychoterapeuta.

(Vodáčková, 2012)

„Konečné rozhodnutí musí být vždy na klientovi a povinností pracovníka je jej respektovat, byť s ním vnitřně nesouhlasí“ (Vodáčková, 2012, s. 477).

1.5.2.2 Příklady některých vhodných otázek:

Co se přihodilo? Jak se cítíte? Co se dělo před tou nepříjemnou událostí? Co se děje právě teď? Proč jste zavolala právě dnes? Kdy to začalo? Jak dlouho to trvá? Jak často se to opakuje? Co se často děje před útoky? Jsou napadáni i děti? Jak se chová násilník na veřejnosti? Co jste již udělala? Co chcete udělat? Jak se choval agresor, když zjistil, že se snažíte najít pomoc?

Vyzkoušela jste se nějak bránit? Jak jste uspěla? Co by vám nyní pomohlo? Jak lze spolupracovat s celou širší rodinou, sousedy, známými...? Zkusme přemýšlet, jak zajistit vaše bezpečí.

Je důležité si pamatovat, že:

- Muži a ženy reagují jinak.
- Žádný člověk se nezmění, pokud se k tomu sám neodhodlá.
- Žena se musí sama rozhodnout, co chce uskutečnit.
- Násilí, které se nesnažíme zastavit, samo nepřestane a má vždy stupňující tendenci.
- Je-li žena napadena, měla by vždy vyhledat odborného lékaře, nechat si vystavit potvrzení a ohlásit událost na policii.
- Člověk dělá věci, dokud se mu vyplatí – jak to udělat, aby se to násilníkovi nevyplatilo?

Co se týče domácího násilí, nikdy nelze najít rychlé a jednoduché řešení. Náročná a složitá situace jde postupně vyřešit. Úkolem pracovníka je říct klientovi, která strategie je vhodná. Říkáme tomu také „vypracovat s klientem **bezpečnostní plán**“.

(Vodáčková, 2012)

1.5.2.3 Příklady doporučení klientovi při opuštění domova:

- Nikdy neopouštějte dítě, mohlo by být těžké ho získat zpět.
- Je-li to možné, vezměte dětem s sebou jejich věci (oblíbenou hračku, oblečení...)
- Berte v úvahu věk dětí a rozmyslete si, co jim o odchodu řeknete.
- Vyhněte se popisování detailů a kritizování násilného partnera, pokud je jím otec.
- Dejte si pozor, komu říkáte, že plánujete odchod.
- Zjistěte si, kam se můžete obrátit v případě krize (kamarádka, příbuzný, krizové centrum, azylový dům...)
- Ohlaste situaci na oddělení péče o děti příslušného obecního úřadu, městského úřadu.
- V případě, že bydlíte v nájemním bytě a rozhodnete se jej opustit z důvodů ohrožení, oznamte to písemně vlastníkovu bytu s uvedením všech důvodů.

Pokud dojde k tomu, že se žena rozhodne odejít od násilníka, nesmíte zapomenout jí říct, aby si s sebou vzala: občanský průkaz, rodný list její i dětí, pasy, adresář, školní a zdravotní záznamy dětí (vysvědčení, hodnocení chování, zprávy od lékaře), peníze, číslo účtu a heslo k němu, doklady o sporozírnu a o pojištění, doklady, které mohou prokázat podíl na společném majetku (nájemní

a kupní smlouva), cenné věci, léky, které ona a děti užívají, základní oblečení, osobní věci a oblíbenou hračku dítěte. Klienta je potřeba povzbudit a občas i doprovodit.

(Vodáčková, 2012)

Pokud se klient rozhodne učinit oznámení na policii, je důležité podle Vodáčkové (2012) vědět:

- Všichni příslušníci Policie ČR ve službě i mimo službu, státní zastupitelství i soudy mají povinnost přijmout trestní oznámení.
- Pokud to okolnosti případu dovolují, mohou policisté oznamovatele odkázat na nejbližší policejní služebnu.
- Při osobním oznámení musí být občan vždy poučen o svých právech a o odpovědnosti za vědomé uvedení nepravdivých údajů.
- Pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od učiněného oznámení jej policejní orgán nebo vyšetřovatel vyrozumí o učiněných opatřeních (§ 158 odst. 1 trestního řádu).
- Před podpisem je důležité pozorně protokol přečíst, popřípadě uplatnit námitky a ty nechat ihned zaprotokolovat.
- Vhodné je požádat o vydání potvrzení o podaném trestním oznámení.

Při osobním oznámení má policista povinnost sepsat o převzatém oznámení úřední záznam (Vodáčková, 2012). Pokud se vyskytuje důvodná obava, že je život nebo zdraví osoby ohroženo nebo je hrozba, že dojde k větší škodě na majetku, tak má policie oprávnění udělat následující (Vodáčková, 2012).

„Je policie oprávněna otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor a vstoupit do něj (§ 21 odst. 1 zák. o policii). Policie má právo zajistit násilníka maximálně na dobu 48 hodin“ (Vodáčková, 2012).

Velmi důležité je také to, abychom dali poškozenému na vědomí, že pokud došlo k ublížení na zdraví a napadení, je dobré podstoupit lékařské vyšetření (Vodáčková, 2012).

„Pokud zvažuje oznámení činu na policii, je důležité znát tyto skutečnosti: Sedm dnů závažného omezení obvyklého způsobu života v důsledku fyzického napadení může být již posouzeno jako trestný čin“ (Vodáčková, 2012).

Pokud mluvíme o závažném omezení, často tím je myšlena pracovní neschopnost nebo jiné vyjádření lékaře (Vodáčková, 2012). *„Je-li poškozený omezen na kratší dobu než sedm dnů, je toto oznámení zpravidla posuzováno jen jako přestupek s roční promlčecí lhůtou. Čin bývá maximálně pokutován, někdy je jen vysloveno napomenutí“* (Vodáčková, 2012).

1.5.2.4 Průběh trestního řízení

Trestní řízení probíhá podle Vodáčkové (2012) v těchto třech fázích:

1. Přípravné řízení (Policie ČR – výslechy, setkání tváří v tvář, znalecké zkoumání);
2. Státní zastupitelství (žaloba);
3. Soudní řízení – soud (zásada ústnosti a bezprostřednosti, oficiality a legality, § 163a trestního řádu.

Na policii nebo státním zastupitelství oznámíte, co se vám stalo. Budete dotázáni na důkazy. K tomu slouží například lékařské zprávy či svědci činu. Chtějte být v zákonné lhůtě informování o průběhu vyšetřování. Zajistíte si tak přístup k informacím o probíhajícím řízení. Následuje vyšetřování trestného činu. Budete opakovaně zváni na výslechy. Policie si bude ověřovat podrobnosti a důkazy, doptávat se svědků i vyslýchat podezřelého. Mohou nechat vypracovat nezávislé znalecké posudky. Posledním krokem je soudní řízení. Během něho proběhnou opakované výslechy, budou předloženy důkazy a případné znalecké posudky. Nakonec soudce vydá rozsudek. Je důležité znát svá práva:

1. Máte právo na ochranu soukromí.
2. Požádejte o to, abyste byli vyslechnuti osobou takového pohlaví, které preferujete.
3. Žádejte o to, abyste se nemuseli setkat s pachatelem.
4. Podejte prohlášení o dopadu trestného činu na váš život.

(dostupné na: <https://youtu.be/agINFa4f9Dc>)

*„Na celé trestní řízení až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě, se vztahuje **dispoziční právo** poškozeného - § 163a trestního řádu: Poškozený může vzít svůj souhlas s trestním stíháním zpět až do doby, než se soud v odvolacím řízení odebere k závěrečné poradě“* (Vodáčková, 2012). *„Tím dojde k přerušování pokračování trestního řízení. Jinými slovy: Trestní stíhání proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem nebo druhem, lze zahájit a již v zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Poškozený většinou musí dávat souhlas opakovaně, což bývá pro něho velmi stresující“* (Vodáčková, 2012).

Pokud poškozený odstoupí od svého souhlasu, nemůže ho znovu udělit. A to i v případě, že poškozený zareagoval pod nátlakem obžalovaného násilníka (Vodáčková, 2012).

„Novela trestního řádu, nabývající účinnosti (účinnost – den, kdy se určitý právní předpis začíná používat. Zpravidla po patnácti dnech, co je předpis uveden poslaneckou sněmovnou a senátem

v platnost) dne 1.1. 2002, však zavádí nově možnost nevyžadovat souhlas poškozeného s trestním stíháním blízké osoby, jestliže byl souhlas vzat zpět či nebyl udělen z důvodu nátlaku vyvolaného tísní, závislostí, podřízeností nebo stavem nouze“ (Vodáčková, 2012). Je důležité také vědět, že zákon o přestupcích tvrdí, že návrhové řízení o přestupku spáchaném mezi blízkými osobami, je možno započít jen na návrh postižené osoby (Vodáčková, 2012). „*Lhůta k podání návrhu je tříměsíční a přestupek nelze projednat, jestliže od jeho spáchání uplynulo více než jeden rok*“ (Vodáčková, 2012).

Často se stává, že klient nám sdělí, že opakovaně hlásil napadení policii, ale bohužel se dál nic nedělo. Při dalším sezení ale vyjde najevo, že klient vůbec nedal souhlas s trestním stíháním své blízké osoby (Vodáčková, 2012). „*Další vyšetřování bylo tedy zastaveno. V této souvislosti je vhodné znovu upozornit klienta na jeho „dispoziční právo*“ (Vodáčková, 2012).

1.5.2.5 Vědomosti krizového pracovníka o právech a povinnostech poškozeného

- Právo na informace a právní pomoc (poučení, informace, zmocněnec, doručování).

Zmocnitelem je ten, kdo plnou moc vystavuje. Zmocněnec je ten, kdo je plnou mocí pověřen.

Zmocněnec musí plnou moc výslovně přijmout (Mlčoch, 2010).

Pokud někdo (zmocnitel) chce, abych jeho jménem jednal (zastupoval ho), sepíše plnou moc a ze mě se stává zmocněnec.

- Právo na aktivní účast ve vyšetřování (nahlížení do spisu, navrhnout důkazy, klást otázky, závěrečná řeč, odvolání, stížnost...)
- Právo na náhradu škody (jen materiální, viz občanský soudní řád – zákon o peněžité pomoci)
- Právo na ochranu života, zdraví, osobních dat (povinnost vypovídat, právo na vyloučení veřejnosti, právo vypovídat v nepřítomnosti pachatele, anonymní svědek, organizační opatření...)
- Svědecká povinnost – každý občan má povinnost dostavit se na předvolání k soudu a vypovědět, co o věci ví. Trestní řád však nabízí možnost, aby poškozený požádal v hlavním líčení o výslech v nepřítomnosti obžalovaného podle § 209 odst. 1 trestního řádu.
(Vodáčková, 2012)

1.5.2.6 Co by ještě měly oběti domácího násilí vědět

- Česká advokátní komora na požádání ustanoví občanovi při splnění stanovených podmínek advokáta.
- Zplnomocnění – je možné zplnomocnit zastupováním při řízení u soudu nejen advokáta, ale i jinou osobu. Poučený laik může být také velmi užitečný.
- Problémem bývá též opakovaný souhlas poškozeného s trestním stíháním blízké osoby. Důležité je tedy včas upozornit klienta na „dispoziční právo“.
- Pachatel má během vyšetřování (zejména jestliže není stíhán vazebně → je ve vazební věznici) spoustu času na zastrašování oběti s cílem, aby poškozený vzal svůj souhlas s trestním stíháním zpět. Výhrůžky zabitím nebo zmrzačením se obtížně prokazují. V úvahu však připadá kvalifikace trestného činu „násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci“. Je-li však opravdu vážná obava, že je ohrožen život, můžeme doporučit oběti, aby se obrátila na speciální útvar pro boj s organizovaným terorem.
- I v ČR lze situaci řešit předběžným opatřením (soud může pachateli zakázat např. přiblížit se k oběti). V této oblasti se však zatím nevytvořila v ČR konstantní judikatura a v praxi se tento postup běžně nepoužívá.
- Informace o peněžité pomoci obětem násilných trestných činů je možné získat telefonicky na odboru odškodňování Ministerstva spravedlnosti ČR nebo osobně i telefonicky ve všech poradnách Bílého kruhu bezpečí.
- Od září roku 2001 funguje v nepřetržitém provozu telefonní linka pro oběti domácího násilí DONA, tel.: 251 511 313

(Vodáčková, 2012)

Důvěrníkem může být kdokoli, kdo je starší osmnácti let a je způsobilý k právním úkonům. Nejedná se však o osoby, které jsou ve stejném případě v trestním řízení v postavení obviněného, svědka, obhájce, tlumočnicka nebo znalce (Votočková, 2018).

Důvěrník plní jen roli psychické podpory, do průběhu řízení a různých úkonů nemůže zasahovat. O důvěrníka musí oběť sama požádat na policii. Oznamit to může jak ústně, tak písemně (Votočková, 2018). Důvěrník může být u všech úkonů řízení. Pokud ho ale bude nějak narušovat nebo ohrozí dosažení účelu výkonu, může být z řízení vyloučen. Oběť má poté právo zvolit si jiného důvěrníka. Důvěrník tu může být i pro děti, musí ho ale zvolit zákonný zástupce (Votočková, 2018).

Zmocněnec oběť zastupuje. Může za oběť soudu a policii podávat návrhy. Může podávat opravné prostředky nebo žádosti. Obvykle jim bývá advokát. Může jim být ale kdokoli, ale nesmí mít omezenou způsobilost k právním úkonům. Osoba může být jak zmocněncem, tak důvěrníkem (Votočková, 2018). Pokud je potřeba podpory psychické a morální (například kamarádky), je dobré využít důvěrníka. Pokud potřebujete, aby oběť někdo zastupoval, využijte zmocněnce (Votočková, 2018).

Závěrem je nutné poznamenat, že se pouze zdá, že je domácí násilí nový fenomén. S problémem domácího násilí se může setkat každý z nás. Nelze posoudit, zda případů domácího násilí v poslední době přibývá. Lidé se již tolik nebojí mluvit o svých problémech s odborníky (Vodáčková, 2012). *„Proto všichni, kdo se s domácím násilím v krizové intervenci setkáváme, vítáme vznik nových specializovaných pracovišť, které se těmito problémy zabývají. Za všechny patří poděkování zejména průkopnické práci Bílého kruhu bezpečí a o. s. Rosa“* (Vodáčková, 2012). Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí poskytuje bezplatnou, odbornou a také diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů. Nezisková organizace Rosa pomáhá ženám jako obětem domácího násilí, ale také jejich dětem v prevenci proti domácímu násilí.

1.6. Shrnutí teoretické části

Teoretická část podkryla důležité informace, které se týkají poradenského procesu, v tomto případě pro oběti trestných činů. Teoretická část přinesla zásadní a důležité informace o poradenství. Jak probíhá první kontakt a co je třeba domluvit. Byly objasněny některé metody, které lze v poradenství uplatnit. Byl nastíněn celý poradenský proces, jeho průběh. Přiblížení problému domácího násilí pomohlo zorientovat se v situaci oběti a násilníka. Představení tohoto problému je důležitou, ne-li nejdůležitější částí v teorii. Je důležité znát problém a vědět, co kdy dělat a jak postupovat. Být připraven na všechny varianty problému domácího násilí. Nastínit to, jak se cítí oběť a jak pachatel. Představit rozmanité možnosti pomoci, kterou je třeba v situaci domácího násilí využít. Pojmout problém jak z hlediska právního, tak intervenčního. Snažit se pracovat se sociálním prostředím oběti, které představuje základní a nejdůležitější aspekt sociální práce. Je důležité vědět, kdo se v sociálním prostředí oběti nachází, protože ten ovlivňuje oběť nejvíce.

2 Praktická část

Cílem praktické části bude provedení a vyhodnocení empirického kvalitativního výzkumu, který by měl přinést odpověď na otázku, jež je stěžejním tématem bakalářské práce.

Praktická část bude rozčleněna do několika statí.

Úvod praktické části bude zaměřen na stručné seznámení s problematikou sociálního výzkumu. Protože ke zpracování bakalářské práce bude využita metoda kvalitativního empirického výzkumu, bude se objasnění problematiky vztahovat zejména k tomuto druhu výzkumu.

V další stati bude definován **hlavní cíl a dílčí výzkumné cíle**.

Dílčí výzkumné cíle budou prostřednictvím transformační tabulky formulovány do **tazatelských otázek**, které budou formou individuálních rozhovorů pokládány vybraným komunikačním partnerům.

Dále v praktické části bude popsána použitá **strategie** výzkumu, objasněn výběr a charakteristika **komunikačních partnerů**.

Analýza a zpracování rozhovorů s jednotlivými komunikačními partnery dají základ k získání odpovědí na stanovené jednotlivé **dílčí výzkumné cíle**. Tyto budou klíčem k **dosažení hlavního cíle výzkumu**.

Závěr praktické části představí výsledky dosažené analýzou získaných výzkumných dat.

2.1 Problematika sociálního výzkumu

2.1.1 Definice sociálního výzkumu

Sociální výzkum je založen na empirickém kontaktu s realitou. Konkrétně s jejím sociálním rozměrem, se světem sociálních fenoménů (Reichel, 2009).

„(...) sociální výzkumy se zabývají prvky, jevy a procesy a jejich vzájemnými vztahy, což vše jsou součástí sociální skutečnosti a spoluvytvářejí její reálnou podobu. Předmětem těchto výzkumů proto většinou bývají interakce jedinců a rozličných sociálních seskupení, relace [vzájemný vztah, poměr] jak uvnitř nich, tak navenek, jejich postoje, představy a chování, jejich činnosti a jejich vztahy k materiálním a nemateriálním produktům těchto činností, principy a projevy existence

různých typů kolektivit od komunit a sociálních agregátů [sociální útvar, jehož členové se sešli náhodou, neplánovaně, navzájem se neznají a pravděpodobně se už ve stejném složení znovu nesetkají] po neformální skupiny a organizace, procesy socializace, vzdělávání, mobility, sociální integrace, působení masmédií, moci, umění a mnohé další fenomény sociálního světa“ (Reichel, 2009, s. 21).

Předmětem zkoumání nemusí být vždy lidé, ale také to, co vytvořili. Pro tyto výzkumné úkoly je typický značný stupeň neurčitosti, protože nikdy nemáme jistotu, že se dobereme jádra problému. To, co můžeme sledovat, je do značné míry ovlivněno řadou faktorů. Některé známe, ale jiné nikoliv. Nebo některé, které jsme už v jistých podmínkách poznali působí jinak, protože v této situaci není možné vliv některých dalších rozeznat apod. (Reichel, 2009)

„(...) jakýkoli zkoumaný sociální aspekt je vždy součástí širšího kontextu, většího pole sociálního světa, který je vícedimenzionální a současně neustále proměnlivý“ (Reichel, 2009, s. 22).

Další na řadě jsou empirické údaje o sociální skutečnosti, tím máme na mysli výsledky výzkumné práce s nimi, které jsou poznamenány vysokou mírou nepřesnosti (Reichel, 2009).

„Ta pramení ze způsobů získávání těchto informací. Ať je objektem zkoumání jedinec, určitá množina osob, instituce atp. a ať jde o pozorování, rozhovor či o studium dokumentů, nelze vyloučit, že údaje projdou jakýmsi filtrem subjektivity. A to jak na straně výzkumníků, kteří je sbírají, třídí a vyhodnocují, tak na straně těch, kteří je poskytují, od nichž jsou získávány. V mnoha případech totiž výzkumník není přímým svědkem události a dějů, které zkoumá (to bývá spíše výjimkou), dokonce mnohdy ani nemůže být (...). Tehdy je plně závislý na výpovědích svědků oné události (...“ (Reichel, 2009, s. 22).

Třetí rys, který stojí za zmínku a který je rysem zkoumání sociálního světa, který úzce souvisí s oběma předchozími je, že pracuje s jevy a procesy, které mají těžko předvídatelný průběh (Reichel, 2009).

„Tyto výzkumy jsou protipólem výzkumů v tzv. exaktních vědách, například v matematice, chemii, fyzice aj.“ (Reichel, 2009, s. 23).

Jejich závěry se od výsledků sociálních výzkumů výrazně liší. U exaktních věd jsou přesnější a spolehlivější a také se vyznačují univerzálnější platností (Reichel, 2009).

S odkazem na (Disman, 1993) Reichel uvádí: „(...) *přinášejí jasnější výpovědi o kauzalitě vztahů, jsou častěji schopny (byť ne vždy) produkovat nálezy deterministického charakteru*“ (Reichel, 2009, s. 23).

Pokud mluvíme o sociálním zkoumání, když přihlédneme ke zvláštnostem objektů našeho zájmu, našeho výzkumu, těžko se lze o ně opírat, o nástroje, které mohou měřit přesně, o logickou podstatu nezvratitelných teoretických výpočtů, které jsme provedli, při umožnění stejných podmínek, během kterých dojde k chemické reakci, která bude totožná apod (Reichel, 2009).

Reichel dále ve srovnání s (Disman, 1993) uvádí: „*To vše (značný stupeň neurčitosti empirického zkoumání, neustále se měnící sociální svět a vysoká míra nepřesnosti dat plynoucí z časté oboustranné subjektivity při jejich získávání) vede k tomu, že závěry sociálních výzkumů mohou mít téměř vždy jen pravděpodobnostní charakter. Korektní důkaz kauzality v sociálních situacích je krajně obtížný a v naprosté většině případů nemožný*“ (Reichel, 2009, s. 23).

Podle Reichela (Reichel, 2009) lze tyto sociální výzkumy realizovat v rámci různých vědních disciplín.

„*Podle toho, co je předmětem jejich výzkumného zájmu (...), lze dovést, že se odehrávají na – svým způsobem společném – poli sociologie (včetně řady jejich specializací jako sociologie veřejného mínění, masmédií, rodiny, kultury, práva aj.), psychologie (s jejími specializacemi jako psychologie práce, sportu, reklamy), sociální psychologie, pedagogiky, andragogiky, zčásti též kulturní a sociální antropologie, etnografie, ekonomie a dalších oborů. Prostě všude tam, kde, jak už bylo řečeno, se jedná o empirická zkoumání prvků, jevů a procesů a jejich vzájemných vztahů jako součástí sociální skutečnosti*“ (Reichel, 2009, s. 23).

„*Každá z výše jmenovaných (i nejmenovaných) společenskovědních disciplín má pochopitelně své zcela specifické výzkumné nástroje, (...)*“ (Reichel, 2009, s. 24).

Podle názoru autora je možné najít jistý výběr výzkumných postupů, které jsou pro výše uvedené a jim podobné disciplíny do určité míry – s malými obměnami – společné (Reichel, 2009).

Není totiž jisté, že by možná existoval balíček způsobů zkoumání řekněme třeba výhradně sociologických, které by neměly vůbec nic společného se způsoby zkoumání u jiných vědních disciplín a s jejich rysy (Reichel, 2009).

„Rozdíly mnohdy spočívají pouze v tom, jak často je v určitém oboru ten, který přístup aplikován“ (Reichel, 2009, s. 24n).

„Navíc platí, že empirické výzkumy sociálního světa jsou většinou evidentně multidisciplinární, **neboť řeší výzkumné úkoly, které se zabývají tématy ve své podstatě multidisciplinárními** (byť to na první pohled vždy nemusí být zcela zřejmé). Prvky, jevy a procesy sociální skutečnosti prostě takovéto povahy převážně jsou“ (Reichel, 2009, s. 25).

Pojmem výzkum označujeme dlouhodobou, plánovitou činnost, část poznávacího procesu ve vědě, zahrnující jak teoretickou, tak empirickou podobu či fázi (Reichel, 2009).

„(...) **výzkum patří mezi nástroje metody vědy** (...). **Je poznávacím procesem, který vychází z nějakého systému poznatků (teorie), v jejich intencích [tvůrčí záměr, úmysl, cíl] prozkoumává skutečnost (empirické zkoumání), aby na základě zjištěného (empirické údaje, data) bylo dosavadní poznání pozměněno (rozšíření teorie)**“ (Reichel, 2009, s. 18).

Tato rozšířená teorie se stává zdrojem teoretického uvažování a teoretických úvah o dalších souvisejících problémech, což je důvodem k dalšímu zkoumání (Reichel, 2009).

„(...) **tak se teorie s metodami zkoumání vzájemně podněcují, teorie se obohacuje a metody zkoumání zdokonalují. Také z tohoto důvodu není žádný poznatkový systém definitivní, vždy je zde prostor pro další zkoumání**“ (Reichel, 2009, s. 18).

„V procesu zkoumání tedy empirické poznatky rozšiřují dosavadní teorii, což ale generuje další teoretické otázky a problémy, které je dále třeba empiricky zodpovědět, prověřit atd. **Prostřednictvím výzkumu je tedy vztah mezi teoretickou a empirickou dimenzí určité vědy obousměrný, opakovaný, jedná se o permanentní poznávací proces**“ (Reichel, 2009, s. 18).

Ne vždy, tedy ne v každém přístupu ke zkoumání skutečností jsou obě složky (empirická a teoretická) zastoupeny rovnoměrně. Záleží i na dosaženém teoretickém poznání reality (Reichel, 2009).

2.1.2 Definice empirického výzkumu

Tento druh výzkumu pracuje s konkrétními údaji o jevech a procesech, které se týkají určité sociální skutečnosti. Pracuje také s informacemi, které jsme získaly prostřednictvím určitých metod výzkumu a technik sběru dat (Reichel, 2009).

„(...) je založený na zkušenosti a vlastně je neopakovatelný, neboť v sociálním výzkumu nelze dodržet přesně tytéž výzkumné podmínky“ (Reichel, 2009, s. 32).

2.1.3 Struktura výzkumu

Strukturu výzkumu lze chápat jako soustavu tří následných fází či etap, jimiž jsou jeho příprava, jeho realizace a jeho vyhodnocení (Reichel, 2009).

2.1.4 Strategie výzkumu

Strategie výzkumu je určité specifické pojetí řešení výzkumného úkolu, se kterým souvisí řada metodologických, organizačních i teoretických hledisek (Reichel, 2009).

Podle Reichela u sociálního výzkumu lze rozlišit dvě základní strategie, dva odlišné přístupy ve zkoumání skutečnosti, **kvalitativní** a **kvantitativní** přístup (Reichel, 2009).

„Kvantitativní přístup, stručně vzato, předpokládá, že fenomény sociálního světa (různé jeho aspekty, objekty, procesy ad.), které činí předmětem zkoumání, jsou svým způsobem měřitelné, či minimálně nějak tříditelné, uspořádatelné. Informace o nich, získávané v jisté kvantifikovatelné a co nejvíce formálně porovnatelné podobě. Pak je analyzuje statistickými metodami se záměrem ověřit platnost představ o výskytu nějakých charakteristik zkoumaných fenoménů, případně o vzájemných vztazích těchto charakteristik, také o jejich vztazích k dalším objektům a jejich vlastnostem apod.“ (Reichel, 2009, s. 40).

„Kvalitativní přístup představuje řadu rozdílných postupů, které se snaží najít porozumění zkoumanému sociálnímu problému“ (Reichel, 2009, s. 40).

S odkazem na (Disman, 1993, s. 285) Reichel uvádí: „Kvalitativní výzkum je nenumerné šetření a interpretace sociální reality.“ (Reichel, 2009, s. 40).

„Jedinečnost kvalitativních přístupů není pouze v tom, že nepracují s měřitelnými charakteristikami. Pokoušejí se určitý fenomén (prvek, aspekt, proces apod.) nahlížet v pro něj autentickém prostředí a vytvářet jeho obraz v co možná nejkomplexnější podobě, včetně podob jeho vztahů s dalšími aspekty apod. Údaje jsou získávány hlubším a delším kontaktem s terénem“ (Reichel, 2009, s. 40).

Když se podíváme na kvalitativní metodologii a na to, co je jejím předmětem, je to studium běžného a každodenního života lidí během přirozených podmínek (Reichel, 2009).

2.2. Definování hlavního a dílčích výzkumných cílů

Cílem bakalářské práce je provést výzkum, který odpoví na otázku: „**Jak pracovníci sociálních služeb vnímají skutečnost, že se obětí domácího násilí nedaří vymanit z vlivu násilnického partnera?**“ Odpověď na tuto otázku je **hlavním výzkumným cílem**. Záměrem je zjistit, nakolik sociální pracovníci jsou vnímaví v hledání souvislostí, **hlubších významů** a pohledů **v komunikaci** s klientkami. Hlavním cílem není zjistit, jakým způsobem sociální pracovníci intervnují ke zlepšení nepříznivé situace klientky. Výzkum by měl objasnit, do jaké míry jsou **schopni** a **ochotni** adekvátně využívat teorií a metod sociální práce ke **zjištění příčin** vzniku nepříznivé situace klientky a jejího setrvání v ní. Nakolik se sociální pracovníci dokážou **zamýšlet** a **reflektovat skryté významy**, ve kterých mohou **hledat indicie**, vypovídající o současné situaci klientky a o **prostředí**, ve kterém se nachází. Do jaké míry jsou ochotni hledat různé aspekty a další **okolnosti**, které mohou posilovat vliv násilnického partnera na život oběti.

Odpověď na **hlavní** cíl bude hledána prostřednictvím čtyř **dílčích** cílů. Za účelem vyhodnocení dílčích cílů budou kladeny tazatelské otázky formou individuálních rozhovorů s vybranými komunikačními partnery.

Dílčí výzkumný cíl 1:

Zjistit, jak pracovníci sociálních služeb vnímají negativní dopady násilnického vztahu na život oběti.

Dílčí výzkumný cíl 2:

Zjistit, jak si poradit se vzájemnou fixací.

Dílčí výzkumný cíl 3:

Zjistit, jak si poradit s dopady vlivu násilníka na oběť.

Dílčí výzkumný cíl 4:

Zjistit, jak vypadá sociální práce s oběťmi domácího násilí.

2.3. Transformační tabulka

Jednotlivé **dílčí výzkumné cíle** byly **převezeny** prostřednictvím transformační tabulky do **tazatelských otázek**. Otázky jsou úmyslně formulovány tak, aby co nejlépe vystihly postoj

sociálního pracovníka k obětem domácího násilí a k dané problematice. Odpovědi na tazatelské otázky dají představu o rozmanitosti individuálního postoje sociálního pracovníka na různé situace této cílové skupiny.

Tabulka č. 1 – Transformační tabulka (autor)

<p>Hlavní cíl: Zjistit, na kolik mají pracovníci sociálních služeb povědomí o tom, proč se oběti domácího násilí nedokážou vymanit z vlivu násilnického partnera.</p>		
<p>Dílčí výzkumné cíle</p>	<p>Způsob zjišťování</p>	<p>Tazatelské otázky</p>
<p>Dílčí výzkumný cíl 1 Zjistit, jak pracovníci sociálních služeb vnímají negativní dopady násilnického vztahu na život oběti.</p>	<p>Individuální rozhovor</p>	<p>Otázka 1 Jak přesvědčíte oběť o negativních dopadech násilí na její život a životy dětí?</p> <p>Otázka 2 Jak si vybudujete důvěru u apatické klientky?</p> <p>Otázka 3 Jak se zachováte, když vůči Vám projevuje klientka antipatie?</p>

<p>Dílčí výzkumný cíl 2</p> <p>Zjistit, jak si poradit se vzájemnou fixací.</p>	<p>Individuální rozhovor</p>	<p>Otázka 4</p> <p>Jak změníte systém hodnot oběti, když dává svého násilnického partnera na první místo?</p> <p>Otázka 5</p> <p>Co byste doporučil (a) klientce, která je fixovaná na svého násilnického partnera?</p> <p>Otázka 6</p> <p>Jak postupovat, pokud násilník oběť pronásleduje?</p>
<p>Dílčí výzkumný cíl 3</p> <p>Zjistit, jak si poradit s dopady vlivu násilníka na oběť.</p>	<p>Individuální rozhovor</p>	<p>Otázka 7</p> <p>Jak postupovat, pokud násilník využívá děti jako prostředek nátlaku na oběť?</p> <p>Otázka 8</p> <p>Jak pomůžete klientce odpoutat se od násilnického partnera?</p> <p>Otázka 9</p> <p>Co dělat, pokud jsou děti na straně násilníka?</p>

<p>Dílčí výzkumný cíl 4</p> <p>Zjistit, jak vypadá sociální práce s oběťmi domácího násilí.</p>	<p>Individuální rozhovor</p>	<p>Otázka 10</p> <p>Jaké jsou kompetence sociálních pracovníků při práci s oběťmi domácího násilí?</p> <p>Otázka 11</p> <p>Se kterými institucemi a organizacemi spolupracujete?</p>
--	------------------------------	--

2.4. Strategie výzkumu

V této bakalářské práci bude aplikován **kvalitativní empirický výzkum**, a to z důvodu interpretace problému pohledem samotných aktérů, tj. sociálních pracovníků, kteří pracují s oběťmi domácího násilí. Realizace kvalitativního výzkumu se jeví jako obtížnější než realizace výzkumu kvantitativní strategií. Pro zvolené téma bakalářské práce je však zajímavější, neboť shromažďovaná data mají **subjektivní** charakter. Atraktivním pro tuto strategii výzkumu je možnost formulovat výzkumné předpoklady, které vycházejí ze zkušeností a neúplných informací o zajímavém tématu, které nebylo předmětem teoretického či empirického bádání.

2.5 Formulování výzkumného předpokladu

Předpokládám, že výzkum odpoví na hlavní otázku takto: Povědomí sociálních pracovníků o tom, proč se oběti domácího násilí nedokážou vymanit z vlivu násilnického partnera je závislé na tom, do jaké míry je sociální pracovník **ochoten** a **schopen** zabývat se do hloubky životní situací klientky. Do jaké míry posuzuje její situaci komplexně a celistvě, zda se snaží brát v úvahu všechna relevantní fakta, okolnosti, souvislosti, názor klientky i její ochotu spolupracovat. Zda volí při posouzení životní situace klientky situační přístup a nakolik pracuje s prostředím klientky.

2.6. Výběr komunikačních partnerů

Rozhovory byly realizovány se sociálními pracovníci, které se pohybují v oblasti pomoci obětem domácího násilí. Komunikační partnerky zastupují různé organizace, které poskytují služby obětem domácího násilí. Působí v oblasti intervenčních center, probační mediační služby

a v poradně pro oběti trestných činů. I když komunikační partnerky jsou z rozdílných organizací, jejich činnost úzce souvisí a prolíná se s přímou prací s oběťmi domácího násilí. Z důvodu zachování anonymity nebudou uváděna jejich celá jména. Komunikační partnerky budou označeny písmeny A až D pro odlišení odpovědí.

2.7. Realizace výzkumu

Respondentky byly osloveny emailovou poštou, k doladění organizačních podrobností byla využita telefonická komunikace. Emailem byly poslány žádosti o spolupráci na výzkumu se základními informacemi, s objasněním účelu a hlavního cíle výzkumu, včetně zaslání tazatelských otázek. K získání informací pro realizaci výzkumu a uskutečnění video rozhovorů byla zvolena osvědčená forma internetové komunikace přes aplikaci Google Meet. Tato metoda komunikace se osvědčila jako efektivní během pandemické situace z důvodu šíření viru SARS-CoV2.

V úvodu každého rozhovoru byl respondentce zopakován účel a hlavní cíl výzkumu a proč si jej výzkumník zvolil. Výzkumník respondentku seznámil s průběhem a strukturou rozhovoru a získal souhlas s pořízením zvukové nahrávky na diktafon. Respondentce byla zaručena diskrétnost a anonymita, byla ujištěna, že zvukový záznam bude pořízen pouze pro studijní účely, že nebude poskytnut třetí straně a po využití nahrávky tato bude smazána.

Po ukončení každého rozhovoru výzkumník poděkoval respondentce za spolupráci na výzkumu a přínos pro studium.

2.8. Analýza odpovědí komunikačních partnerů

Tazatelská otázka 1

Jak přesvědčíte oběť o negativních dopadech násilí na její život a životy dětí?

Cílem první tazatelské otázky bylo zjistit, jak sociální pracovníci **uvažují** o způsobu, jak dopomoci klientkám k získání náhledu na situaci, ve které se objevuje násilí a jsou ohroženy i jejich děti.

Respondentka A: „*Nepřesvědčujeme oběti, ale edukujeme. Je o tom, co domácí násilí je, co to přináší do jejich života, do života jejich rodiny, normalizujeme násilí, hovoříme s nimi o tom, že to, co se děje u nich v rodině, není úplně normální*“.

Respondentka B: „*(...) je to spíš o náhledu na nebezpečnost toho násilí, chce to většinou více konzultací. Je to o tom, že vlastně se bavíme o těch rizicích toho násilí a často, když do toho vstoupí*

*děti nebo když tam jsou děti, tak je to jednodušší v tom, **poukazovat na ty dopady ohledně těch dětí, co jim to může přinést do budoucna nebo co může přinést to, že žijí v takovém prostředí.***“

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Všechny oslovené respondentky se shodly na tom, že klientky **nepřesvědčují** o závažnosti situace, ale hledají vhodný způsob motivace klientek ke spolupráci na řešení jejich situace. Zamýšlejí se nad tím, v jakém rozpoložení klientka přijde, v jakých souvislostech, v jakém kontextu, a hlavně, jak samotná klientka nahlíží na svoji situaci. Pracovníci vnímají, že předpokladem k zahájení „procesu uzdravení“ klientky je vžít se do její role oběti, snažit se pochopit její způsob uvažování, strachu, obav, emocí. Hledají cestu, jak **motivovat** klientku k uvědomění si potřeby vymanit se z role oběti a také k její ochotě spolupracovat na změně její životní situace. V případě zahájení spolupráce pracovníci korigují prvky sociálního prostředí, ve kterém se klientka nachází. Ten nejzákladnější prvek je bezpečnostní plán. Pokud je klientka přesvědčena, že nechce ve vztahu s násilnickým partnerem být, tak bezpečnostní plán je tou nejosvědčenější berlou, kterou pracovníci mohou využít.

Většina respondentek vnímá, že klientky, které žijí ve vztahu s násilnickým partnerem společně s dětmi, mají lepší motivaci řešit svoji situaci. Velkým plusem v této situaci je mateřský cit.

Odpovědi respondentek vypovídají o tom, že **respektují** potřeby klientek, pracují s jejich názory, respektují jejich přání i přesto, že například mají jinou představu o řešení. Pracovnice se snaží vysvětlit klientkám negativní dopady násilí na jejich život, předkládají jim obraz a zdůrazňují, co není běžně akceptovatelné společností.

Profesionální nabízení pomoci je podle nich založeno právě na tom, že respektují potřeby a přání klienta. Z odpovědí respondentek na první tazatelskou otázku lze vyvodit, že sociální pracovníci k získání náhledu klientek na jejich situaci **nepřesvědčují**. Rozhodujícím prvkem je snaha hledat způsoby, jak klientky **motivovat**.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

V odpovědích komunikačních partnerů jsem nenalezl žádnou neshodu.

Tazatelská otázka 2

Jak si vybudujete důvěru u apatické klientky?

Cílem druhé tazatelské otázky bylo zjistit, jak sociální pracovníci přistupují ke spolupráci s klientkou, která má nedostatek motivace ke změně své životní situace.

Respondentka A: *„Mnohdy je to i o tom, že ty oběti mají zkušenosti ze svého okolí a z rodiny v tom smyslu, že třeba jednou odešly, rodina je podpořila, kamarádky atd. Pak se ty ženy do toho vztahu vrátily. To okolí tomu samozřejmě nerozumí, zlobí se na tu oběť, proč udělala tyto kroky, proč se vrátila, proč není schopna udělat radikální řez a už ztrácí ochotu té oběti pomoci. Takže to dost narušuje i ty vztahy s okolím, s rodinou atd. Pracovníci se snaží neopakovat tento model, protože vědí, že to je těžké, že ty oběti bývají psychicky závislé na těch partnerech, takže udělat radikální krok je těžké. Spíš se snaží přistupovat k oběti s nějakou mírou pochopení a provázet je tím vztahem, pokud třeba nejsou připravené odejít“*

Respondentka C: Uvádí příklad způsobu komunikace s klientkou *„(...) vnímáte to jako nějaký prostor pro nějakou změnu, na které byste chtěla pracovat?“*

Respondentka D: *„(...) tam se jedná zase o nějakou motivaci, o dlouhodobou mravenčí práci, snažíme se neustále vysvětlovat, v čem ta spolupráce pro ně může být. Důležité je vést s nimi nějaký profesionální rozhovor, naslouchat a v daném momentu zachytit jejich potřeby. Pokud jsou v souladu s našimi možnostmi, kompetencemi a s naším posláním, protože nemůžeme samozřejmě reflektovat všechny jejich potřeby, takže pokud to samozřejmě můžeme a dojde tam k prolnutí jejich potřeb a našich možností, tak tam je nějaký bod, kdy to může vést ke kvalitní spolupráci nebo k nějaké pozitivní změně.“*

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Pracovnice přistupují ke klientkám s pochopením, snaží se jim naslouchat, zachytit jejich potřeby. Pracovnice provázejí klientku její situací se značnou mírou empatie a porozuměním. Snaží se přijmout klientku se všemi jejími nedostatky, neodsuzují ji, ale nabízejí klientce podporu při hledání řešení její situace.

Dále respondentky uvádějí, že pokud klientka není motivovaná, je těžké dostat ji z pozice oběti, protože se „zasekla“. Klientka je v pozici tolerantní osoby vůči násilnickému partnerovi. Zde je

dle názoru většiny respondentek vhodné reflektovat s klientkou situaci její a jejích dětí. Je totiž třeba počítat s tím, že klientka má k dětem mateřskou vazbu (nebo je alespoň předpoklad, že bude mít). Tento fakt by měl být natolik motivující, že se klientka rozhodne konat.

Respondentky uvádějí jako výrazný prvek, který nepřispívá k ochotě klientky spolupracovat na řešení její situace, ten fakt, že rozhodnutí přijít neučinila z vlastní vůle. Z rozhovorů s respondentkami je zřejmé, že sociální pracovníci oslovených institucí nevolí v komunikaci s klientkou naučené byrokratické postupy, ale hledají způsob, jak se nejlépe připojit ke klientce. S jistou mírou empatie a porozumění se snaží pomoci klientce, aby sama hledala cestu k porozumění své situaci. Aby sama klientka našla skulinku k citlivému místu, kde se změní její neochota v motivaci.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

V odpovědích komunikačních partnerů jsem nenalezl žádnou neshodu.

Tazatelská otázka 3

Jak se zachováte, když vůči Vám projevuje klientka antipatie?

Cílem třetí tazatelské otázky bylo zjistit, jak sociální pracovníci vnímají situaci, kdy k nim klientka chová odpor. Jak tuto skutečnost reflektují, zda se zamýšlejí nad příčinami a jaký je jejich pohled na vztah klientky k nim.

Respondentka A: „*Většinou je to o tom přijetí názoru, postoje klientky takového, jaký je a určitě to není o nějakém rozmlouvání. Spíš tak nějak vstřícně přijmout, postupně motivovat k dalším krokům.*“

Respondentka B: „*Takových klientek moc není, ale většinou je to skryté zoufalství, protože ony se rozhodly nějak tu situaci konečně třeba řešit, protože většina klientek, které k nim přijdou, to musí řešit třeba poprvé nebo jsou v tom opravdu dlouhá léta a byl to velký krok, když už přišly a cítí velké zoufalství z toho, že pracovníci nepomohou, neudělají ten zázrak. Takže je to o nějakém trpělivém vysvětlování, empatii, o tom, že se snaží jim dávat velkou podporu a většinou tímto přístupem se to může někdy podařit obrátit.*“

Respondentka C: „*Důležité je komunikovat, vyslechnout pocity a potřeby klientky, necháváme ji, aby sdělila své potřeby sama. Když klientka chová k prvnímu pracovníkovi antipatie, tak je dobré změnit pracovníka.*“

Respondentka D: „*Důležité je vytvoření bezpečného prostředí a umění vést rozhovor, který vzbuzuje primárně pocit bezpečí a důvěry.*“

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Respondentky se shodly na důležitosti první schůzky s klientkou. Aby byla schůzka uskutečněna v kontextu bezpečí, vstřícnosti, důvěry, empatie.

K projevům antipatie, někdy i agrese ze strany klientky dochází podle vyjádření respondentek z důvodu, že klientka má nereálnou představu o poskytnutí služby, která není v kompetenci sociálních pracovníků.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

V odpovědích komunikačních partnerů jsem nenalezl žádnou neshodu.

Tazatelská otázka 4

Jak změníte systém hodnot oběti, když dává svého násilnického partnera na první místo?

Cílem čtvrté tazatelské otázky bylo zjistit, jak pracovnice hodnotí postoj klienty, kdy její partner je pro ni důležitější než ona sama.

Respondentka B například uvádí: „*Pracovnice se snaží o to, aby oběť nahlídla na nebezpečnost té situace. První věcí, kterou se pracovnice snaží dělat, je vytvářet s nimi nějaký bezpečnostní plán, aby ony byly co nejméně v ohrožení. Aby mohly předcházet tomu, co by mohlo nastat.*“

Respondentka D uvádí: „*My nic neměníme. Měnit to může jenom ten klient. Základním nástrojem, který máme je rozhovor a umění vést rozhovor, vést profesionální rozhovor.*“

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Všechny respondentky se shodují na tom, že není v jejich kompetenci měnit hodnoty klientky. Profesionálním vedením rozhovoru se snaží pojmenovávat rizika a vést klientky k tomu, aby rizika vnímaly.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

V odpovědích komunikačních partnerů jsem nenalezl žádnou neshodu.

Tazatelská otázka 5

Co byste doporučil (a) klientce, která je fixovaná na svého násilnického partnera?

Cílem páté tazatelské otázky bylo zjistit, jak si pracovnice poradí v situaci, kdy je klientka závislá na svém násilnickém partnerovi.

Respondentka A: *„S tímto problémem se setkáváme velmi často, kdy je klientka emočně a psychicky závislá na svém násilnickém partnerovi. Je dobré poukazovat na to, co je v tomto vztahu normální, co je ještě v pořádku, co už v pořádku není a záleží, jak moc ten klient ty věci bere, přijímá, jak postupně získává náhled na to, co je v pořádku, co není v pořádku.“*

Respondentka D: *„Tam daleko důležitější je ten pohled, co si o tom myslí ta partnerka nebo ta žena ve vašem případě a chápu, že potom pro vás je těžké ten její pohled přijmout. S tím je nutné počítat a pracovat. Ne s tím, že jakoby znáte tu pravdu. To je jako váš pohled na tu věc. A to je právě odpověď na ty vaše otázky. Nemůžete do toho rozhovoru s tou obětí jako vstupovat jakoby zatížen řekněme předsudky. Nebo nějakými rychlými úsudky, které vyčtete jenom z nějakého listinného materiálu nebo na základě nějakého jednoho rozhovoru. Vy si o tom samozřejmě nějakou představu uděláte, to samozřejmě ano. Někjaký názor na to máte, ale daleko důležitější než váš názor na tu věc, je umět poslouchat a naslouchat tomu, co chce ta oběť, co chce ten člověk. I kdyby to bylo sebezníčující a nelogické z vašeho pohledu.“*

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Společným bodem ve vyjádření respondentek je názor, že je potřeba klientce „nastavit zrcadlo“ a poté by si klientka měla uvědomit jádro problému. Konečné rozhodnutí je vždy na klientce.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

Respondentka A vnímá problém z pohledu vztahu klientky a násilnického partnera a při komunikaci by využívala prvky kontroly - vyjasňování (podle Úlehly).

Respondentka D se zaměřuje více na respektování názoru klientky.

Tazatelská otázka 6

Jak postupovat, pokud násilník oběť pronásleduje?

Cílem šesté tazatelské otázky bylo zjistit, jak pracovnice se orientuje v situaci, když násilník klientku pronásleduje.

Respondentka A: *„Doporučujeme klientkám například nosit u sebe nabitý mobilní telefon, říct někomu z okolí, co se jim děje, měnit svoje zvyky, návyky, měnit svoje cesty, pokud je to někdo, kdo tu oběť sleduje. Jedná se o soubor opatření, který by mohl pomoci.“*

Respondentka D: *„No tak tady už se dostáváme samozřejmě na tu hranici toho, že se děje nějaké to trestní jednání. Tam je asi nějaký ten limit a hranice, kdy ty potřeby té oběti samozřejmě konfrontujeme s tím, že jsme nuceni tam nějak zasáhnout. Tam je nějaký limit, to znamená samozřejmě pokud se dozvíme o tom, že se tam děje něco, co ohrožuje tu osobu na životě nebo zdraví, nejen, že se jí ptáme, jestli si to uvědomuje a jestli v tom potřebuje nějak pomoci anebo jestli už něco udělala nebo jestli něco se chystá udělat, ale pokud ne, tak samozřejmě ji konfrontujeme s tím, že ale my v tom budeme něco dělat. To znamená požádáme buď orgány činné v trestním řízení nebo jiné organizace o nějakou intervenci.“*

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Respondentky se shodují v tom, že je potřeba klientku v této situaci poslat na policii. S klientkami se snaží vytvořit bezpečnostní plán k zajištění většího bezpečí.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

Respondentka A se zaměřuje zejména na vyjasňování, tj. informovat klientky v ohledu předcházení rizikových situací.

Respondentka D uvádí, že konají v zájmu zdraví a bezpečí klientky, upozorňují klientku na oznamovací povinnost.

Tazatelská otázka 7

Jak postupovat, pokud násilník využívá děti jako prostředek nátlaku na oběť?

Cílem sedmé tazatelské otázky je zjistit, jak se pracovník zachová, nachází-li se klientka ve „svírající“ situaci, kdy je pod tlakem násilníka, který manipuluje její děti proti klientce. Jak se pracovník zamýšlí nad situací, která je pro klientku obzvlášť citlivá.

Respondentka B: *„To je velmi časté a je to často největší zbraň té násilné osoby.“*

„(...) velmi často pracovnice slyší, že klientce násilník vyhrožuje tím, že jí třeba sebere děti nebo: „Když nebudeš dělat to, co chci, tak já tě pomluvím. Řeknu o tobě tohle. Sociálka ti sebere děti nebo já ti seberu děti při rozvodu“ atd. To jsou takovéto vyhružky. Takže je důležité, aby klientka byla informovaná o těch faktech, jak to vlastně probíhá, jestli je to vůbec možné nebo není. Často je násilník takto drží v šachu. Nejlepší je, aby klientka byla informovaná o všem, o tom celém postupu a potom většinou když se ten strach trochu minimalizuje, tak klientka je i lépe připravená na to dělat nějaké kroky, ale většinou ty děti jsou velmi silná zbraň a ty násilné osoby toho využívají.“

Respondentka C: „To je něco docela běžného. Ten kontext dětí je v tomhle hodně složitý, protože často právě dojde třeba k tomu ohlášení na OSPOD, často OSPOD vyhodnotí ty děti jako ohrožené, když už se ta oběť rozhodne jít touhle cestou a OSPOD pak dohlíží na to, jak se ty děti mají a jak je s nimi zacházeno. Když vyjde najevo a je to nějakým způsobem velké nebezpečí vyhodnocené OSPODem, že skutečně násilník dětmi nějak manipuluje nebo, že je na ty děti sám jako agresivní, navádí je vůči oběti (to nabývá spousty forem), tak je tam možnost úpravy rychlým předběžným opatřením.“

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Všechny respondenty řeší situaci ve spolupráci s OSPODem.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

Respondentka B klade důraz také na to, vyjasňovat s klientkou fakta a předávat jí informace ohledně dalšího postupu, ohledně toho, co násilník skutečně může a nemůže. Cílem je minimalizovat pocit strachu klientky a připravit ji na případné další kroky.

Tazatelská otázka 8

Jak pomůžete klientce odpoutat se od násilnického partnera?

Cílem osmé tazatelské otázky je zjistit, jak pracovník vyhodnotí situaci klientky, která se chce vymanit z vlivu svého násilnického partnera.

Respondentka A: „Je důležité zmapovat na první schůzce důvody, proč klientka přichází a zjistit, zda se v situaci orientuje. Pracovníci provázejí klientky, i když chtějí v tom vztahu zůstat. Protože v momentě, kdy na klientku začnete tlačit, začnete říkat: „Tohle je prostě špatně, je to nebezpečné, musíte odejít, jestli neodejdete, tak to ohlásím na policii.“ To je samozřejmě příklad, u kterého to neděláme, ale když tohle uděláte, tak klientku ztratíte a už se vám nevrátí, když na ní budete tlačit.“

Respondentka B: *„Probereme bezpečnost, to je vždy na prvním místě. Je to velmi individuální. Většinou je to o více konzultacích. Je to o nějakém navození té důvěry toho vztahu pracovníka s tím klientem. A je to o postupných krocích, které dělá ten klient. S někým pracovnice plánuje jednotlivé kroky. Třeba může být zakázka klientky, že chce odejít od svého partnera, ale neví jak, nemá ty možnosti. Takže se postupně hledají ty zdroje, které klientka má. Ke komu by mohla jít atd. A potom se plánuje bezpečný odchod. Je to ale velmi individuální případ od případu, ale chce to nějakou systematickou práci. Málo kdy k tomu stačí jen jedna konzultace, když ten člověk opravdu tady toto chce (opustit partnera), tak potom je to možné, ale k nim do intervenčního centra se většinou klientky dostávají často spíš v té fázi, kdy jenom se necítí dobře, není jim v tom vztahu dobře nebo se něco stalo, nějaký incident a klientky jsou strašně ztracené. Takže pracovnice musí společně s klientkou dojít nejdříve k tomu, aby oni nahlídly na to, že ten vztah je pro klientku opravdu destruktivní nebo i pro celou tu rodinu. Musí si to klientka uvědomit.“*

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Všechny respondentky se shodují na zajištění bezpečí pro klientku.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

Respondentka A se spíše snaží uplatňovat prvky kontroly – dozor.

Respondentka B zdůrazňuje zejména důležitost navození důvěry ve vztahu klient – pracovník, bezpečí, systematickosti jednotlivých kroků práce s klientem, vytvoření náhledu na situaci a podpořit klientku v uvědomění si destruktivní povahy vztahu.

Tazatelská otázka 9

Co dělat, pokud jsou děti na straně násilníka?

Cílem deváté tazatelské otázky je zjistit, jak pracovník pomůže klientce, pokud jsou její děti proti ní. Jakými nástroji se pracovník snaží pomoci klientce k pochopení její situace a toho, proč se násilníkovi podařilo zmanipulovat děti proti ní.

Respondentka A: *„Jsem toho názoru zůstat s dětmi v kontaktu, pravdivě informovat děti přiměřeně věku o situaci, být v kontaktu s OSPODem, případně obrátit se na manželskou rodinnou poradnu nebo na dětské psychology.“*

Respondentka B: *„Pracovnice nikdy nevedou klienty k tomu, aby nějak očerňovaly toho druhého partnera, a to i přes to, že násilník to klientce třeba dělá, protože pracovnice se vždycky snaží, aby oni pochopili (klienti), co je pro děti vhodné a co ne, a to není prostě vhodné od žádného rodiče, když tohle dělá. Aby klientka nepoužívala stejné zbraně, záleží potom v jakém to dítě je věku. Do jaké míry na to má ještě ten*

rodič vliv, protože když už je to o tom, že na straně té násilné osoby je nějaký puberták, tak s tím lze udělat velmi málo. To je už o tom, že to dítě vyrostne a jednou pochopí, co se to vlastně s ním dělo. Ty možnosti jsou už docela omezené, když už je to teda v té fázi, kdy už fakt třeba si to dítě získal násilník na svoji stranu, už prostě dítě odmítá ohroženého rodiče. To dítě má rádo oba své rodiče. Není jedno, jak se rodiče chovali, ale v té fázi, kdy je ještě osoba dítě, tak mu záleží na tom, aby s oběma rodiči měl dobrý vztah.

Respondentka C: *„Je důležitá vazba, kterou si dítě vytvořilo během společného soužití. Ta je základem pro to, jak velkou měrou má manipulace šanci se prosadit.“*

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Podle respondentek jsou děti klientky důležitým pilířem jejich vztahu (klientky a dětí). Proto je důležité dávat děti na první místo. Zdůrazňují, že klientka má ke svým dětem mateřské pouto. Respondentky se shodují v názoru, že klientky by neměly před dětmi očerňovat partnera a děti tím ještě více zatěžovat.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

Respondentka C poukazuje na to, že šance k manipulaci dítěte se zvyšují v závislosti na síle vazby, kterou si dítě vytvořilo k rodiči.

Tazatelská otázka 10

Jaké jsou kompetence sociálních pracovníků při práci s oběťmi domácího násilí?

Cílem desáté tazatelské otázky je zjistit, co by měl zvládat každý sociální pracovník při práci s oběťmi domácího násilí. Aby si respondentka uvědomila, co je potřeba pro profesionální výkon práce sociálního pracovníka, aby si uvědomila, jak je důležité mít odborné znalosti a dovednosti pro sociální práci, ale i schopnost sebereflexe.

Respondentka A: *„Sociální pracovník by měl zejména ovládat komunikativnost, odbornost, vzdělávat se v té tématice, otevřenost při práci s klientem, empatie, schopnost týmové práce. Důležité je umět se orientovat v situaci a plánovat i postup.“*

Respondentka B: *„Je potřeba se hodně toho klienta ptát, co vlastně potřebuje, aby to bylo fakt o tom, co on chce a aby to nebylo o tom, že sociální pracovník si myslí, že pro klienta je něco nejlepšího, a to bude dělat. To jako je potřeba si neustále ověřovat. Pracovnice může navrhnout něco, co obecně třeba zabírá, ale na tohoto klienta to zabírat nemusí, on je nejlepší odborník na svůj život, nejdůležitější je klienta zkompetentnit.“*

Respondentka D: „Za mě sociální pracovník by si měl jasně uvědomovat svoji roli. To znamená, že je prostředníkem. Ať chcete nebo ne, tak vždycky je prostředníkem mezi nějakými normami, zákony a zájmy toho klienta. Vždycky kde stojí. Měl by si vždycky uvědomovat či zájmy v tomhle tom daném případě chrání nebo co dělá. Měl by umět určitě vést profesionální rozhovor se vším, co jsem říkala. Naprostá, jasná, umění naslouchat, vytvářet bezpečné prostředí důvěry, naslouchání, všechny techniky aktivního naslouchání, velkou kompetencí je umění sebereflexe, umění přijímat supervize, umění přemýšlet nad svojí prací, nad tím konkrétním rozhovorem s klientem. To znamená umět prostě pracovat, komunikovat. Orientace vůbec v tom prostředí, v těch organizacích, síťování, umět poskytnout klientovi individualizovanou podporu a pomoc to znamená umět ho navázat na další organizace, umět identifikovat formu pomoci o kterou si ten klient říká. Nenechat ho odejít bez pokusu mu pomoci, pokud směrem ke mně vyřkne tu potřebu. Jít k té pomoci.“

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se shodují:

Odpovědi jsou rozdílné. Každá pracovnice zdůrazňuje jiné aspekty sociální práce.

Postřehy z výpovědí komunikačních partnerů, které se doplňují nebo v čem se liší:

Respondentka A popisuje jednotlivé dovednosti jako je komunikativnost a empatie atd.

Respondentka B zdůrazňuje důležitost klientky a to, že právě ona je odborníkem na svoji situaci.

Pracovník by se měl řídit tím, co chce klientka. Ne pouze tím, co chce sociální pracovník.

Respondentka D sleduje roli sociálního pracovníka a zdůrazňuje jeho roli a pozici prostředníka při práci.

Tazatelská otázka 11

Se kterými institucemi a organizacemi spolupracujete?

Cílem jedenácté tazatelské otázky je zmapovat síť služeb, které sociální pracovník využívá při své práci.

2.9. Interpretace výsledků a jednotlivých dílčích cílů

Prostřednictvím položených tazatelských otázek vybraným respondentkám bylo možné dospět k odpovědím na **dílčí výzkumné cíle**. Výzkumného empirického šetření za použití kvalitativní strategie se účastnily 4 respondentky z odlišných organizací, které se zabývají problematikou pomoci obětem domácího násilí.

Dílčí výzkumný cíl 1:

Prvním dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, **jak pracovníci sociálních služeb, kteří pracují s oběťmi domácího násilí, vnímají negativní dopady násilnického vztahu na život oběti.** Cíl by měl objasnit schopnost sociálního pracovníka nahlížet na situaci klientky komplexně, v souvislostech a ve všech úrovních lidského života. Dává sociálnímu pracovníkovi možnost lépe a efektivněji poskytnout klientce náhled na její situaci a uvědomit si možné negativní dopady nejen na život její, ale i jejího okolí.

Na základě vyhodnocení odpovědí respondentek na konkrétní tazatelské otázky je možno říct, že sociální pracovníci zkoumají situaci klientky do hloubky a snaží se „uzdravit“ způsob uvažování klientky nad setrváním v násilnickém vztahu. Hlavním nástrojem je motivace, nikoliv přesvědčování. Pracovníci vysvětlují klientce, co je špatně, poskytují jí podporu k vytvoření obrazu zdravého vztahu. Jedním z hlavních úkolů sociální práce je pracovat s klientkou nejen jako s jednotlivcem, ale i v kontextu sociálního prostředí a vztahů mezi nimi. Je totiž otázka, zda násilník nemá dvojí tvář. Je nebezpečí, že prostředí klientky je negativně ovlivněno a zastává se násilníka. Je důležité, aby si klientka tuto skutečnost uvědomila, aby dokázala pochopit důvody a příčiny reakcí okolí. Klientka by měla nalézt oporu v sociálním pracovníkovi, ten by měl být opěrným bodem při řešení její situace a při úvahách, jak se svým životem naloží. Měl by být spíše oporou, nikoliv nástrojem kontroly. **Tím, že pracovník je schopen reálně vnímat a chápat negativní dopady násilnického vztahu nejen na klientku, ale i na její sociální prostředí,** tak je schopen lépe nasměrovat a objasnit možné reakce a souvislosti klientce tak, aby lépe dané situaci porozuměla.

Tím, že sociální pracovník **reálně vnímá negativní dopady násilnického vztahu** na klientku a její prostředí, tak je schopen zaměřit se také na takové prvky sociálního prostředí, které podporují klientku, a nikoliv jejího partnera. Pokud nejsou, je to komplikované, vždy je dobré mít zdroj, prvek sociálního prostředí, který je nakloněn klientce, jako součást bezpečnostního plánu. Pokud takový prvek není, tak bezpečnostní plán udělat je velice složité. **Součástí vnímání negativních dopadů je také zmapování sítě vztahů,** komu se klientka může svěřit, komu ne, jak okolí reaguje v přítomnosti partnera, jak bez něj. Vždy je potřeba hledat cestu, která je nejméně nebezpečná pro klientku a hledat, případně vybudovat podpůrné body v prostředí. Může jím být například kamarádka, která odsuzuje domácí násilí. Bezpečnostní plán vychází ze sociálního prostředí. Pokud sociální pracovník citlivě vnímá negativní dopady do sociálního prostředí, například nepochopení okolí, narušení vztahů s rodinou, s okolím, je potřeba hledat opěrné body

v tomto sociálním prostředí. Na co se mohou spolehnout při práci s klientkou, čemu můžou věřit? Sociální pracovníci přistupují k oběti s mírou pochopení, i když není klientka schopna opustit násilnický vztah. Způsob vnímání negativních dopadů násilnického vztahu u klientek je různý a odlišný v závislosti na tom, jak je pracovník schopen vnímat vnitřní svět klientky, její prožívání, jak je schopen se k té, které klientce připojit. Například jinak bude vnímat dopady u klientky, která není závislá finančně na partnerovi a jinak u klientky, která je lehce zmanipulovatelná. Sociální pracovník vnímá a přemýšlí v širokých souvislostech.

Dílčí výzkumný cíl 2:

Druhým dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, jak si poradit se vzájemnou fixací.

Odpověď na druhý dílčí výzkumný cíl by měla objasnit, **do jaké míry sociální pracovníci uvažují o možných příčinách a následcích fixace klientky na násilnického partnera.** Zde je opět důležité, jakým způsobem je pracovník vnímavý a schopen na základě informací poskytnutých klientkou vyhodnotit postoj klientky, kdy její partner je pro ni důležitější než ona sama.

Je totiž otázkou, jak klientka svého partnera vnímá. Zda jako obraz dokonalosti nebo je do něj „pouze“ zamilovaná a přehlíží násilí, které partner v rodině způsobuje. Pokud je násilník fixovaný na klientku, mohou se zde objevit různé nástroje kontroly, které násilník využívá k tomu, aby klientce kontroloval život. To může nastat v situaci, kdy násilník na partnerku žárlí, vnímá ji jako svůj majetek a za žádnou cenu se jí nechce vzdát. Projevem závislosti partnera na klientce je, že ji například odposlouchává telefon, koriguje její komunikaci na sociálních sítích, v emailech, ve veškeré internetové komunikaci. Uplatňuje kybernetické násilí, tj. snaží se využít kyberprostor pro účely kontroly nad svou partnerkou. Nejhorší na tom všem je, že klientka o tom ani nemusí vědět.

Dle dotázaných respondentek je odpovědí na druhý dílčí cíl to, že pracovník vede profesionální rozhovor, kdy se nesnaží nic měnit, vše nechává na rozhodnutí klientky. Spíše se snaží podpořit klientku, aby získala náhled na situaci. Rozhodnutí je poté na klientce. Pracovník klientce „nastaví zrcadlo“, aby měla představu o tom, jak působí na druhé lidi. Pracovníci respektují právo klientky na sebeurčení. Pokud je však v ohrožení život klientky, pracovnice má právo zasáhnout.

Dílčí výzkumný cíl 3:

Třetím dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, **jak si poradit s dopady vlivu násilníka na oběť.**

Třetí dílčí výzkumný cíl je chápán v tom smyslu, jak se sociální pracovník snaží vytvořit vztah důvěry mezi ním a klientkou, neboť vytvoření bezpečného a důvěryhodného prostředí je předpokladem k dobré spolupráci pracovníka s klientkou. Cílem bylo také zjistit, jakými nástroji se pracovník snaží pomoci klientce k pochopení její situace a toho, proč se násilníkovi podařilo zmanipulovat děti proti ní.

Odpovědí na třetí dílčí výzkumný cíl je, že sociální pracovník se snaží vést s klientkou profesionální rozhovor, ovládá a aplikuje umění aktivně naslouchat, aby byl schopen vnímat a porozumět vnitřnímu světu jak klientky, tak vnitřnímu světu jejího partnera. Aby byl schopen odhadnout, zda je klientka připravena řešit svoji situaci a odpoutat se z jeho vlivu.

Dílčí výzkumný cíl 4:

Čtvrtým dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, **jak vypadá sociální práce s oběťmi domácího násilí.**

Cílem je zjistit, **zda** si respondentky uvědomují, jaké kompetence by měl zvládat sociální pracovník a s jakými institucemi/organizacemi je potřeba spolupracovat při práci s oběťmi domácího násilí. Cílem je také zjistit, zda si respondentky uvědomily, **proč** je důležité zvládat kompetence při práci s oběťmi domácího násilí a v jaké síti služeb je potřeba spolupracovat. Zda reflektují, že profesionální zvládnutí kompetencí je cestou k lepšímu pochopení vnitřního světa klienta, k připojení se k němu a k efektivní pomoci.

Odpovědí na čtvrtý dílčí výzkumný cíl je zjištění, že všechny oslovené respondentky se orientují v problematice domácího násilí a rozumí důvodům, proč ovládat kompetence sociálního pracovníka v oblasti domácího násilí.

2.10. Shrnutí výsledků výzkumu a dosažení hlavního cíle

Po analýze a vyhodnocení výsledků jednotlivých dílčích cílů lze odpovědět na **hlavní cíl výzkumu**, kterým je:

Zjistit, na kolik mají pracovníci sociálních služeb povědomí o tom, proč se oběti domácího násilí nedokážou vymanit z vlivu násilnického partnera.

Pracovníci si uvědomují, že není v jejich moci zasahovat přímo do vztahu mezi klientkou a násilníkem. Jde jim o to, poskytnout klientce náhled, aby se orientovala ve své situaci a dokázala čelit negativním vlivům,

keré z jejího vztahu plynou. Nemohou ani nechtějí klientku přesvědčovat, ale snaží se ji motivovat ke změně náhledu na situaci.

Pracovníci si uvědomují, že s klientkou, která je závislá na násilnickém partnerovi, mohou dělat minimum. Konečné rozhodnutí je na klientce. Dle pracovníků se klientka nedokáže vymanit, protože je ovlivněna násilnickým partnerem a případně jeho prostředím.

Z uskutečněných rozhovorů s respondentkami a z dílčích výsledků výzkumu lze vyvodit, že sociální pracovníce, které se pohybují v oblasti pomoci obětem domácího násilí mají povědomí o tom, jak postupovat s klientkou, která je obětí domácího násilí a je závislá na násilnickém partnerovi. Ale mohou se setkat i s tím, že nebudou moci udělat nic v případě, že klientka nebude chtít násilnického partnera opustit.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo provést empirický kvalitativní výzkum, jehož hlavním cílem bylo najít odpověď na otázku: „Na kolik mají pracovníci sociálních služeb povědomí o tom, proč se oběti domácího násilí nedokážou vymanit z vlivu násilnického partnera?“

Výzkum mi pomohl nalézt lepší představu o tom, jak probíhá sociální práce s oběťmi domácího násilí. Jak uvažovat nad jednotlivými otázkami, které sociálního pracovníka v souvislosti s prací s oběťmi domácího násilí napadnou. A také, jak by měl přistupovat ke klientkám, které nechtějí opustit násilnického partnera. Na základě výzkumu jsem zjistil, že jediný způsob, jak dobře vykonávat sociální práci s oběťmi domácího násilí, je bádát v jednotlivých případech do hloubky, se všemi okolnostmi, které s případem souvisí. Jde hlavně o to, pracovat se sociálním prostředím klienta a se všemi systémy, které jeho situaci ovlivňují. Nalézat silné stránky klienta a reflektovat ty slabé. Totéž se týká prostředí klienta.

Výsledek výzkumu **potvrdil** můj **výzkumný předpoklad**: Povědomí sociálních pracovníků o tom, proč se oběti domácího násilí nedokážou vymanit z vlivu násilnického partnera je závislé na tom, do jaké míry je sociální pracovník ochoten a schopen zabývat se do hloubky životní situací klientky. Do jaké míry posuzuje její situaci komplexně a celistvě, zda se snaží brát v úvahu všechna relevantní fakta, okolnosti, souvislosti, názor klientky i její ochotu spolupracovat. Zda volí při posouzení životní situace klientky situační přístup a nakolik pracuje s prostředím klientky. Tedy - nelze **rozumět**, pokud není snaha, ochota, vůle a schopnost **porozumět**.

Tuto práci bych odkázal obětem domácího násilí, převážně ženám, aby věděly, že existuje kapacita, která dokáže jejich problémy řešit. Budu rád, pokud tato práce přispěje k širšímu povědomí společnosti o tomto velmi závažném problému, který je často skryt očím veřejnosti. Práce může být zdrojem informací pro širokou veřejnost, studenty sociální práce i ostatní sociální pracovníky.

Zpracování bakalářské práce a realizace výzkumu na zvolené téma bylo pro mě cenným přínosem v tom, že jsem se dověděl, jak tento problém a celkově téma domácího násilí vnímají ostatní sociální pracovníci. Zjistil jsem, že toto téma mě přitahuje ve smyslu **hledání** nových a dalších **zdrojů** a rezerv, **jak pomoci** obětem domácího násilí. Na základě mých osobních zkušeností s fyzickou šikanou se dokážu lépe vžít do situace klientky, do pocitů strachu, beznaděje, zoufalství... Vnímám, že i přes svůj zdravotní hendikep a negativní osobní zkušenosti **mohu** a **chci** využít svůj osobní potenciál k **přínosné** práci s oběťmi domácího násilí.

Použité zdroje

- BURIÁNEK, Jiří a PIKÁLKOVÁ, Simona. 2013. *Intimate Violence*. Praha : Univerzita Karlova, 2013. 978-80-246-3030-4.
- BUSKOTTE, Andrea. 2008. *Z pekla ven: Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, a. s., 2008. 978-80-251-1786-6.
- CÍZLOVÁ, Denisa. 2018. muj-pravnik.cz. *Výlučná péče jednoho z rodičů*. [Online] 2018. [Citace: 25. Duben 2020.] <https://muj-pravnik.cz/vylucna-pece-jednoho-rodicu/>.
- ČECH, Ondřej, a další. 2011. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice : THEIA - OBČANSKÉ SDRUŽENÍ, 2011. 978-80-904854-0-2.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2014. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha : Portál, 2014. 978-80-262-0582-1.
- DRYDEN, Windy. 2008. *Poradenství*. Praha : Portál, s. r. o., 2008. 978-80-7367-371-0.
- GABURA, Jan a Pružinská, Jana. 1995. *Poradenský proces*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. 80-85850-10-9.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. 2017. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. Praha : Nakladatelství Leges, s. r. o., 2017. 978-80-7502-236-3.
- JEŽKOVÁ, Veronika. 2016. *Právek proti násilí na ženách: Bílá místa české legislativy*. Praha : proFem, o.p.s., 2016. 978-80-904564-7-1.
- KASTOVÁ, Verena. 2010. *Krize a tvořivý přístup k ní*. Praha : Portál, s. r. o., 2010. 978-80-7367-800-5.
- KŘIVÁNEK, Tomáš. 2015. *Rovnesance.cz. Istanbulská úmluva*. [Online] 14. srpen 2015. <http://www.rovnesance.cz/istanbulska-umluva/>.
- MLČOCH, Zbyněk. 2010. *Bezplatnapravniporadna.cz. Kdo je zmocněnec a kdo je zmocnitel u plné moci*. [Online] 17. Listopad 2010. [Citace: 24. Červenec 2020.] <https://www.bezplatnapravniporadna.cz/ruzne/zneni-vynatky-definice/4849-kdo-je-zmocnenec-a-kdo-je-zmocnitel-u-plne-moci.html>.
- PIKÁLKOVÁ, Simona, Podaná, Zuzana a BURIÁNEK, Jiří. 2015. *Ženy jako oběti partnerského násilí*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. 978-80-7419-189-3.
- PROCHÁZKA, Roman, a další. 2014. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2014. 978-80-247-4451-3.
- REICHEL, Jiří. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 978-80-247-3006-6.
- SOCHŮREK, Jan. 2013. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2013. 8073729512, 9788073729516.

- ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Ševčík, Drahomír. 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha : Portál, 2011. 978-80-7367-690-2.
- VELIKOVSKÁ, Martina. 2016. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2016. 978-80-271-9173-4, 978-80-271-9172-7, 978-80-247-4849-8.
- VODÁČKOVÁ, Daniela. 2012. *Krizová intervence*. Praha : Portál, s. r. o., 2012. 978-80-262-0212-7.
- VOŇKOVÁ, Jiřina a OPLATEK, David. 2015. *Vraždy v kontextu domácího násilí*. Praha : proFem, o. p. s., 2015. 978-80-904564-3-3.
- VOTOČKOVÁ, Michaela. 2018. Poradimesi.cz. *Kdo je tzv. důvěrník a zmocněnec?* [Online] 30. Říjen 2018. [Citace: 24. Srpen 2020.] <https://poradimesi.cz/situace/kdo-je-tzv-duvernik-a-zmocnenec/>.